

Janne Riekkinen

**MUSIIKKIPIRATISMI 2010-LUVUN NUORTEN
KESKUUDESSA – ERITYISPIIRTEET JA
NEUTRALISAATIOT**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
TIETOJENKÄSITTELYTIETEIDEN LAITOS
2012

TIIVISTELMÄ

Riekkinen, Janne

Musiikkipiratismi 2010-luvun nuorten keskuudessa – erityispiirteet ja neutralisaatiot

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2012, 66 s.

Tietojärjestelmätiede, pro gradu -tutkielma

Ohjaaja(t): Frank, Lauri

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkasteltiin 2010-luvun nuorten harjoittamaa musiikkipiratismia soveltamalla Gresham Sykesin ja David Matzan neutralisaatioteoriaa. Tutkielman keskiössä oli kysymys siitä, pitävätkö niin kutsuttuun Z-sukupolveen kuuluvat tämän päivän nuoret musiikki- tai muuta Internet-piratismia eettisesti kestäväinä toimintamallina. Erityisen kiinnostuksen kohteina olivat neutralisaatioteorian käsitteistöön kuuluvat neutralisaation tekniikat ja niiden käyttö musiikkipiratismiin yhteydessä. Tutkielmassa sovellettiin laadullista tutkimusotetta: tutkimusmenetelminä käytettiin kirjallisuuskatsausta ja puolistrukturoituja haastatteluja.

Tutkimuksen perusteella Z-sukupolvi tunnistaa piratismiin liittyvät eettiset ja taloudelliset ongelmat. Haastateltavien puheissa esiintyi myös neutralisaation tekniikoita, joista kaikkein tunnusomaisimpia olivat ”väite normaaliudesta”, ”uhrin kieltäminen” ja ”oikeutus vertailusta”. Huomioitavaa oli ”vahingon kieltämisen” harvinaisuus. Kokonaisuutena arvioiden neutralisaatiot esiintyivät hieman aiemmista tutkimuksista poikkeavalla tavalla. Havaintojen perusteella voidaan sanoa, että Sykesin ja Matzan neutralisaatioteoria osoittautui toimivaksi menetelmäksi myös Z-sukupolven piratismiin tutkimukseen.

Haastateltavien vastausten perusteella tunnistettiin erilaisia piraattityyppejä. Osa vastaajista latasi pääosin muita sisältöjä kuin musiikkia, sillä musiikin laillinen tarjonta oli heidän mielestään hyvällä tasolla. Toiset taas latasivat yksinomaan musiikkia, eivätkä olleet valmiita käyttämään rahaa ainakaan Internetissä toimiviin digitaalisen musiikin palveluihin. Näiden vastaajatyyppeiden erot näkyivät osaltaan myös käytetyissä neutralisaation tekniikoissa, mutta pidemmälle menevien johtopäätösten tekemiseksi ja toimivien piratismia ehkäisevien strategioiden löytämiseksi aihetta tulisi tutkia myös määrällisesti. Tutkimuksen havaintojen perusteella paras keino piratismiin vastaisessa taistelussa on palveluiden jatkuva kehittäminen.

Asiasanat: musiikkipiratismi, neutralisaatioteoria, neutralisaation tekniikat, Z-sukupolvi, haastattelu

ABSTRACT

Riekkinen, Janne

Music Piracy and the Youth of the 2010's – Characteristics and Neutralizations

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2010, 66 p.

Information Systems, Master's Thesis

Supervisor(s): Frank, Lauri

In this Master's Thesis, music piracy among the youth of the 2010's was studied by applying Gresham Sykes and David Matza's neutralization theory. A key question in the thesis was whether the so called Generation Z youths view on-line piracy as an ethically sound form of behavior. Of particular interest were techniques of neutralization and their uses in dealings with music piracy. The study was conducted with qualitative research approach: applied methodologies included a literature review and semi-structured interviews.

According to the study, Generation Z youths identify the ethical and economic problems of music piracy. Techniques of neutralization were also used, albeit in a different manner than in studies conducted among older individuals. The most characteristic of the employed techniques was "claim of normalcy", with "denial of victim" and "justification by comparison" also appearing frequently. "Denial of injury" was notable for its infrequent usage. Based on these findings, the study confirms that neutralization theory can be applied to Generation Z music piracy research.

Different types of pirates were identified after analyzing the interview data. Some respondents downloaded mainly non-music content, and felt that online music services had eliminated the need to pirate music. Others, however, were strictly music pirates and had little to no interest in downloading other content types or using money online. The groups appeared to differ slightly in their usage of neutralizations, but this issue has to be confirmed by quantitative studies. Quantitative approach on Generation Z is also needed for designing effective piracy-detering strategies. According to this study, the most effective way to deter piracy is the continuous development of services.

Keywords: music piracy, neutralization theory, techniques of neutralization, Generation Z, interview

KUVIOT

KUVIO 1 Piratismiin vaikuttavat tekijät (tutkijan kooste eri tutkimusten tuloksista).....	12
---	----

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Piratismia käsitteleviä neutralisaatioteoriaa soveltavia tutkimuksia.....	25
TAULUKKO 2 Sukupolviin liittyvä rajanveto tässä tutkielmassa.....	28
TAULUKKO 3 Haastateltujen käyttämät neutralisaation tekniikat.....	48
TAULUKKO 4 Vastajaajatyypit.....	50

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT.....	3
KUVIOT.....	4
TAULUKOT.....	4
SISÄLLYS.....	5
1 JOHDANTO.....	7
1.1 Tutkimusasetelma ja menetelmät.....	7
1.2 Tutkielman rakenne.....	8
2 DIGITAALINEN MUSIIKKIPIRATISMI.....	10
2.1 Musiikkipiratismiin vaikuttavat tekijät.....	10
2.2 Musiikkipiratismi tietojenkäsittelyn etiikan näkökulmasta.....	13
2.3 Musiikkipiratismiin vaikutukset.....	14
3 NEUTRALISAATIOTEORIA MUSIIKKIPIRATISMIN SELITTÄJÄNÄ.....	18
3.1 Teorian tausta ja keskeinen sisältö.....	18
3.2 Neutralisaation tekniikat.....	20
3.3 Neutralisaatioteorian kritiikkiä.....	22
3.4 Neutralisaatioteorian sovellukset musiikkipiratismiin.....	23
4 NETTISUKUPOLVI PIRAATTEINA.....	27
4.1 Sukupolvet tässä tutkimuksessa.....	27
4.2 Z-sukupolvi ja digitaalinen piratismi.....	28
5 TUTKIMUSASETELMA.....	30
5.1 Tutkimustehtävä ja tavoitteet.....	30
5.2 Tutkimusmenetelmät.....	31
6 HAASTATTELUT.....	33
6.1 Lähtökohdat aineiston keräämiselle.....	34
6.2 Haastateltavat.....	36
6.3 Haastatteluiden eteneminen ja teemat.....	39
6.4 Nuorten piratismineutralisaatiot.....	40
6.5 Haastatteluaineiston tyypittelyä.....	48

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	51
7.1 Rajoitukset.....	54
7.2 Jatkotutkimusaiheet.....	55
8 YHTEENVETO.....	57
LÄHTEET.....	60
LIITE 1 OPPILAILLE JAETTU KYSELYLOMAKE.....	64
LIITE 2 TEEMOJA JA APUKYSYMYKSIÄ HAASTATTELUIHIN.....	65

1 JOHDANTO

Tämän tutkielman aihepiiri, laitton verkkolataaminen, on ollut jo pitkään eräs puhutuimmista ja tutkituimmista Internet-rikollisuuden lajeista. Etenkin sen taloudellisista vaikutuksista on puhuttu pitkään: esimerkiksi ääniteteollisuuden kansainvälinen toimialajärjestö IFPI (2011) on arvioinut, että Euroopasta katoaa yli miljoona luovan alan työpaikkaa vuoteen 2015 mennessä, jollei piratismiin puututa. Piratismiin rajoittaminen on kuitenkin osoittautunut vaikeaksi tehtäväksi, joten piratismiin tutkimukseltakin edellytetään uusia näkökulmia. Tämä tutkimus pyrkii osaltaan tällaisten näkökulmien esittelemiseen.

Pro gradu -tutkielmani käsittelee verkkopiratismia syntyneiden erityisesti musiikkia laittomasti lataavien nuorten käsityksiin piratismista ja sen hyväksyttävyydestä. Kuten kaikessa liiketoiminnassa, kohderyhmän erityispiirteiden tunteminen on myös viihde- ja musiikkiteollisuuden ehto. Erityisesti nuorten harjoittaman piratismiin ymmärtäminen on hyvin tärkeää, sillä nuoret muodostavat alan jopa tärkeimmän asiakassegmentin.

1.1 Tutkimusasetelma ja menetelmät

Tutkielmassa selvitetään musiikkipiratismiin syitä ja vaikutuksia sekä nuorten musiikkipiraattien erityispiirteitä. Piratismia tarkastellaan erään tunnetun sosiologis-kriminologisen teorian, Sykesin ja Matzan (1957) *neutralisaatioteorian* näkökulmasta. Teorian mukaan nuorisoriikolliset jakavat pääosin valtaväestön arvot, mutta pyrkivät perustelemaan ja oikeuttamaan näitä arvoja rikkovat tekonsa tietynlaisilla mentaalisilla tekniikoilla. Tarkoituksena on tutkia, käyttävätkö piraatit teorian käsitteistöön kuuluvia *neutralisaation tekniikoita*, ja onko tämä yli viisikymmentä vuotta sitten muotoiltu teoria selitysvoimainen myös 1990-luvulla syntyneiden nuorten verkkokäyttäjien yhteydessä.

Tutkimuksen tavoitteena oli lähinnä yksityiskohtaisen tiedon hankkiminen, joten laadullisen tutkimusotteen soveltaminen oli tarkoituksenmukaista. Tiedon yleistettävyyteen ei puolestaan varsinaisesti pyritty. Tutkimuskysymykset muotoiltiin seuraavasti:

- Miksi digitaalista musiikkipiratismia esiintyy ja mikä motivoi sitä?
- Mitä erityispiirteitä Z-sukupolven musiikkipiraateilla on?
- Käyttävätkö nuoret neutralisaation tekniikoita musiikkipiratismiin suhteen, vai kokevatko he toimivansa moraalisesti oikein?
- Onko Sykesin ja Matzan neutralisaatioteoria sovellettavissa Z-sukupolven nuorten digitaaliseen musiikkipiratismiin, ja mitä sen perusteella voidaan oppia piratismista?

Tutkimusmenetelminä olivat kirjallisuuskatsaus ja puolistrukturoitu, teemoittain etenevä haastattelu. Kirjallisuuskatsauksessa pyrittiin selvittämään musiikkipiratismista tehtyjen tutkimusten yleiskuvaa, piratismiin vaikuttavia tekijöitä, piratismiin vaikutuksia ja toisaalta 2000-luvulla kasvaneiden nuorten eli niin kutsutun Z-sukupolven erityispiirteitä. Lähteitä etsittiin lähinnä verkosta mm. Google Scholar -palvelua käyttäen.

Tutkielman empiiristä osuutta varten toteutettiin lyhyt musiikkipiratismia käsittelevä kysely eräille yläkoulun luokille ja lukion vuosikursseille. Kyselyn tavoitteena oli löytää haastateltavia tutkimuksen varsinaista empiiristä vaihetta varten. Kyselyyn vastasi 105 nuorta, mutta innostus haastatteluita kohtaan oli suhteellisen laimeaa. Lopulta haastatteluihin osallistui kuitenkin kahdeksan 14–17-vuotiasta musiikkipiratismia harjoittanutta nuorta rauhallisessa, kahdenkeskisessä tilanteessa. Haastattelunauhoituksista koostunutta aineistoa ja erityisesti nuorten käyttämiä neutralisaation tekniikoita analysoitiin teemoittelun ja tyyppittelyn keinoin. Aineiston perusteella tehtiin johtopäätöksiä piraattien eettisistä näkemyksistä, arvoista ja neutralisaatioista, sekä pyrittiin vastaamaan esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

1.2 Tutkielman rakenne

Digitaalisen musiikkipiratismiin taustaa, siihen vaikuttavia tekijöitä ja sen vaikutuksia käsitellään tutkielman toisessa luvussa. Kolmannessa luvussa tuodaan mukaan tutkimuksessa käytetty teoreettinen viitekehys, neutralisaatioteoria, ja tarkastellaan sen sovelluksia piratismiin tutkimukseen. Neljännessä luvussa selvitetään, miten sukupolvien väliset erot ja etenkin Z-sukupolven erityispiirteet

liittyvät tutkimukseen. Viides luku esittelee tutkimusasetelman, tutkimuskysymykset ja käytetyt tutkimusmenetelmät. Nämä luvut muodostavat tutkimuksen kirjallisen osuuden.

Empiirinen osuus koostuu kahdesta luvusta, joista aiemmassa eli kuudennessa selvitetään haastattelujen kulku, teemat ja tyypit sekä haastatteluissa esiintyneet neutralisaation tekniikat. Empiirisen osuuden jälkimmäisessä eli tutkielman seitsemännessä luvussa tehdään johtopäätöksiä kirjallisen ja empiirisen aineiston perusteella ja pyritään vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Tässä luvussa käsitellään myös tutkielman rajoituksia ja esille nousseita jatko-tutkimusaiheita. Kahdeksannessa luvussa kerrataan tutkielman havainnot yhteenvedon muodossa.

2 DIGITAALINEN MUSIIKKIPIRATISMI

Digitaalisten tuotteiden, kuten musiikki- ja videotiedostojen ja ohjelmistojen, erityispiirteisiin kuuluvat korkeat alkuvaiheen tuotantokustannukset ja matalat tai olemattomat monistamiskustannukset. Niitä voidaan myös pitää julkishyödykkeinä (*public good*), sillä ne eivät kulu tai vähene käytettäessä (Gopal, Sanders, Bhattacharjee, Agrawal & Wagner, 2004). Samalla ne ovat myös alttiita laajamittaiselle laittomalle kopioinnille. Julkishyödykkeelle tyypilliset ominaisuudet voivat saada ihmiset ajattelemaan, ettei kopiointi aiheuta kenellekään taloudellisia tappioita, koska kukaan ei varsinaisesti menetä mitään konkreettista.

Piratismiksi on perinteisesti kutsuttu tietoista kaupallisen hyödyn tavoittelua luvattomalla jäljittelyllä, mutta nykyään termin merkitys on muuttunut (Kemppinen, 2006, s. 18). Digitaalisessa ympäristössä piratismilla viitataan nykyään tiedostojen laittomaan kopiointiin ja levittämiseen, eikä taloudellisen hyödyn tavoittelua enää pidetä piratismia määrittävänä tekijänä. Piratismia voidaan erikseen rajata jaettavien tiedostojen tyyppien mukaisesti esimerkiksi ohjelmisto- ja musiikkipiratismiin. Esimerkiksi Gartside, Heales ja Xu (2006) määrittelevät musiikkipiratismiksi sen, kun yksilö kopioi musiikkitalenteen ilman asiaankuuluvaa lupaa tekijänoikeuksien haltijalta.

2.1 Musiikkipiratismiin vaikuttavat tekijät

Verkkomusiikkipiratistimin alkuaikoina ilmiötä tutkittiin rinnastamalla se ohjelmistopiratismiin ja siitä saatuun tutkimustietoon. Ohjelmistoja on kopioitu laittomasti mediatiedostoja kauemmin, sillä aikaisemmin käytettävissä olleet kais-tanleveydet eivät vielä mahdollistaneet paljon tilaa vievän median helppoa jakelua Internetissä. Ohjelmistoja ja musiikkia yhdistävät julkishyödykkeiden piirteet, mutta niillä on myös eroja. Nuoret kuluttajat eivät muodosta merkittävää osaa kaupallisten ohjelmistojen käyttäjäkunnasta, mutta musiikin kulutta-

jissa nuoret ovat tärkeä ryhmä. Kun tiedämme, että etenkin nuoret miehet ovat kaikkein tyypillisin verkkopiraattiryhmä, on heidän vaikutuksensa musiikin yhteydessä suurempi. Musiikkiteollisuuden tavoittelema kohderyhmä on siis taipuvaisempi piratismiin kuin ohjelmistoteollisuuden. (Bhattacharjee, Gopal, & Sanders, 2003.)

Piratismia on pyritty ymmärtämään yksilötasolla soveltamalla Ajzenin (1991) *suunnitellun käyttäytymisen teoriaa* (Theory of Planned Behavior, TPB). Teorian mukaan aikomus toimia tietyn käytöstavan mukaan perustuu (1) yksilön asenteeseen kyseistä käyttäytymistä kohtaan, (2) sosiaaliseen vaikutukseen (subjektiivisiin normeihin) ja (3) yksilön vaikutusmahdollisuuksiin käyttäytymistä kohtaan (Ajzen, 1991). TPB on luonteeltaan hyvin yleinen ihmisen toimintaa kuvaava teoria, ja se soveltuu hyvin myös erityisluontoisten eettisten kysymysten, kuten piratismiin oikeuttamisen, tutkimukseen.

Esimerkiksi Timothy Cronan ja Sulaiman Al-Rafee ovat soveltaneet TPB:tä digitaaliseen piratismiin (Al-Rafee & Cronan, 2006; Cronan & Al-Rafee, 2008). Heidän tutkimustuloksensa viittaavat siihen, että piratismiin tapauksessa aikeisiin vaikuttavat ainakin yksilön asenne (eli hyväksynnän taso) piratismia kohtaan, moraalinen velvollisuudentunto, aiempi toiminta piratismiin liittyen ja piratismiin havaittu helppous (ts. vaikutusmahdollisuudet tilanteeseen). Varsinainen toteutunut toiminta voidaan puolestaan nähdä aikeiden funktiona, kuten TPB:ssä yleensä. Gopal ym. (2004) esittelevät rakenneyhtälömallin, jossa piratismiaikomuksiin vaikuttavat tekijät jaetaan demografisiin (ikä, sukupuoli, ym.) ja taloudellisiin tekijöihin kuten säästettävissä olevaan rahaan sekä eettisiin taipumuksiin. On tärkeää havaita, ettei kuluttajien toimintaa voida analysoida pelkästään utilitaristisen taloudellisesta näkökulmasta, sillä moraaliset tekijät tulevat mukaan etenkin digitaalisen sisällön harmaalla alueella (Huang, 2005).

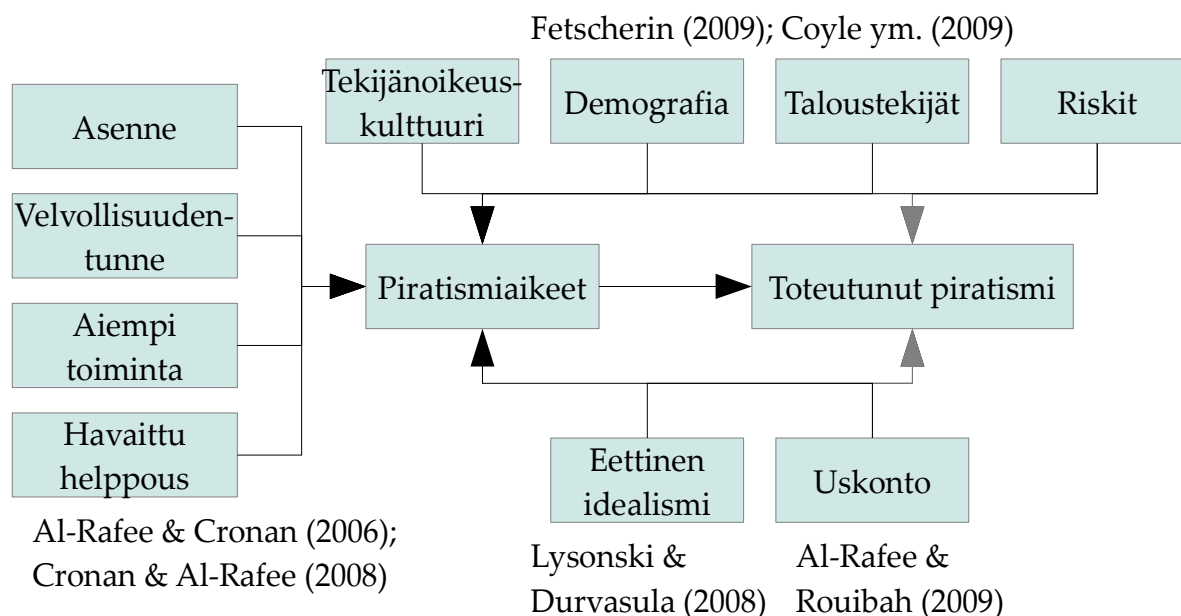
Coyle, Gould, Gupta ja Gupta (2009) tutkivat musiikin hankintaan liittyvää päätöksentekoa vaihtoteorian pohjalta, mutta päätyivät paljolti samanlaiseen malliin kuin TPB:ssä. Kuten TPB:ssä, aikeet ennustavat toimintaa. Coyle ym. kategorisoivat aikeisiin vaikuttavat tekijät (1) asenteellisiin, (2) demografisiin ja (3) osto- ja piratismikäyttäytymistekijöihin. Empiirisen aineiston perusteella merkittäviä asenteellisia tekijöitä olivat musiikkipiratismiin tyyppi, kiinnijäämisriskin olemassaolo, piratismiin eettisyyden ja laillisuuden pohtiminen ja piratismiin vaikutusten arviointi. Demografisesti tarkasteltuna eniten piratismiaikeita oli nuorilla vähätuloisilla miesvastaajilla. Toisaalta kulutuskäyttäytymistä tarkasteltaessa suuri musiikkikokoelma ja rahan käyttäminen musiikkiin olivat yhteydessä kasvaneisiin piratismiaikeisiin.

Myös Fetscherin (2009) tutki musiikkipiratismiin vaikuttavia tekijöitä. Hän tunnisti neljä faktorikategoriaa: taloudelliset, demografiset, riskiin liittyvät ja kulttuurilliset. Tulosten mukaan kuluttajien käyttäytyminen voi erota myös teknologisesti kehittyneiden länsimaiden kesken. Tutkimuksessa vertailtiin sveitsiläisten ja amerikkalaisten opiskelijoiden kulutuskäyttäytymistä – amerikkalais-

ten havaittiin valitsevan toimintatavakseen piratismiin sveitsiläisiä useammin. Maiden kansallisissa kulttuureissa oli eroavaisuuksia tekijänoikeuksiin ja piratismiin liittyvissä käsityksissä. Tämän vuoksi piratisminvastaisten strategioiden tulee olla räätälöityjä kohdemaihin. Tutkimuksensa perusteella Fetscherin esittää, että Yhdysvalloissa voitaisiin keskittyä havaittavan kiinni jäämisen mahdollisuuden kasvattamiseen, kun taas Sveitsissä tulisi keskittyä nostamaan esiin tiedostojenjakopalveluihin liittyviä moraalisia ongelmia. Toisaalta Sveitsissä kiinni jäämisen uhka on useimmille lataajille olematon, sillä maan laki sallii muista länsimaista poiketen lataamisen yksityiseen käyttöön.

Suhtautuminen riskeihin selittää myös sukupuolten välisiä eroja piratismikäyttäytymisessä. Chiangin ja Assanen (2008) mukaan naispuoliset opiskelijat arvioivat riskit suuremmiksi ja ovat valmiita maksamaan musiikista enemmän kuin miespuoliset. Se, mistä tämä sukupuolten välinen ero johtuu, ei enää varsinaisesti kuulu tämän tutkielman aihepiiriin.

Kulttuurieroihin ovat rinnastettavissa myös uskonnolliset tekijät. Maallistuneessa länessä uskonnolla ei luultavasti ole suurta merkitystä piratismiin yhteydessä, mutta esimerkiksi arabimaissa uskonnollisten auktoriteettien kannanotoilla piratismia vastaan voi olla vaikutusta kuluttajien piratismiäikeisiin (Al-Rafee & Rouibah, 2009). Nämä ja muut edellä mainitut piratismiin vaikuttavat tekijät ja niihin liittyvät vaikutusmekanismit on esitetty myös kuviomuodossa (kuvio 1).

KUVIO 1 Piratismiin vaikuttavat tekijät (tutkijan kooste eri tutkimusten tuloksista)

2.2 Musiikkipiratismi tietojenkäsittelyn etiikan näkökulmasta

Käsitykset eettisyydestä informaatioteknologiaympäristössä vaikuttavat poikkeavan "tosielämän" tilanteista. Näin esittävät Molnar, Kletke ja Chongwatpol (2008) amerikkalaisten yliopisto-opiskelijoiden vastausten perusteella. Jostain syystä vastaajat katsoivat olevansa itse enemmän oikeutettuja epärehellisyyteen silloin, kun toiminta tapahtui IT-ympäristössä. Vastaajat eivät kuitenkaan ulottaneet tätä etuoikeutta muihin ihmisiin: muiden epärehellisyys ei ollut IT-ympäristössä yhtään sen hyväksyttävämpää kuin IT-ympäristön ulkopuolellakaan.

Yllä olevasta on selvästi luettavissa informaatioteknologian aikaansaama eettinen ristiriitatilanne. Samanlainen ongelma on syntynyt myös Internetin mahdollistaman tiedostojen kopioinnin myötä: musiikkialbumin lataaminen laittomasti on hyväksyttävämpää kuin sen hankkiminen laittomasti fyysisenä tallenteena, kuten voimme piratismiin yleisyyden perusteella havaita.

Siponen ja Vartiainen (2004) kävivät läpi laitonta kopioimista käsitteleviä tutkimuksia Kohlbergin kognitiivisen moraalien kehittymisen teorian näkökulmasta. Kohlbergin teoriassa yksilön moraalinen kehitys jaetaan kolmeen toisiaan seuraavaan tasoon, joista jokainen jakautuu kahteen vaiheeseen. Yhteensä moraalien kehityksen vaiheita on siis kuusi. Siposen ja Vartiainen mukaan suurin osa kopioimisen vähentämiseen ehdotetuista ratkaisuksista on keskittynyt moraalien vähemmän kehittyneille tasoille. Mikään tutkijoiden käsittelemä lähestymistapa ei kattanut kaikkia kehitystasoja.

D'Astous, Colbert ja Montpetit (2005) tutkivat piratismia vastustavien argumenttien vaikutusta musiikkipiratismiin TPB:tä soveltamalla. Tutkitut kolme argumenttityyppiä olivat henkilökohtaisten negatiivisten seurausten painottaminen, tiettyihin toimijoihin, kuten artisteihin kohdistuvien negatiivisten seurausten painottaminen ja musiikkipiratismiin epäeettisen luonteen painottaminen. Hypoteesin mukaan näiden argumenttien tulisi vaikuttaa kuluttajien piratismiasenteisiin ja sitä kautta vähentää piratismia. Tutkimuksen mukaan millään näistä argumenteista ei kuitenkaan ollut piratismiainkeita vähentäviä vaikutuksia.

Lysonski ja Durvasula (2008) ovat käsitelleet digitaalisen musiikkipiratismiin etiikkaa. Kuten odotettua, tutkitut yliopisto-opiskelijat suhtautuivat kielteisemmin fyysisen CD:n varastamiseen kuin laittomaan lataamiseen. Yleisesti käytetty "myyjä ei menetä mitään" -argumentti näyttäisi selittävän ilmiön. Vastaajat eivät vaikuttaneet huolestuneilta lataamisen mahdollisista seurauksista, vaikka ne ovat saaneet huomattavaa medianäkyvyyttä. Tämä selittyy mahdollisesti sillä, että lataaja tuntee itsensä "näkymättömäksi" ladatessaan musiikkia Internetistä. Tutkimus osoitti, että asenteet eivät aina johda niiden mukaiseen toimintaan. Piraattien eettiset näkemykset olivat ristiriidassa heidän toimintansa kanssa: maksamatta jättäminen koetaan usein vääräksi, mutta tämä ei estä la-

taamista. Lisäksi tutkimus osoitti, että kiinni jäämisen seuraukset ja niiden uhka vähentävät selvästi lataushalukkuutta. Myös Chioun, Huangin ja Leen (2005) tulokset ovat samalla linjalla: syyteriski vaikutti 15–19-vuotiaiden taiwanilaisten piratismiasenteisiin. Voidaan siis päätellä, että seurausten korostaminen on potentiaalisesti tehokas keino, mutta seurausten riski on tehtävä konkreettiseksi, jotta piratismia voidaan ehkäistä.

Lysonskin ja Durvasulan (2008) mukaan eettisesti idealistiset uskomukset lataamisen haitallisuudesta vaikuttaisivat sen sijaan vähentävän todennäköisyyttä lataamiseen. Näin eettisen idealismin leviäminen voisi ehkäistä piratismia, mutta tämä on käytännössä monimutkaista, sillä eettinen idealismi voi hyvinkin olla seurausta aikaisempien elämäkokemusten aiheuttamasta sosiaalisuudesta. Huangin (2005) havaintojen voidaan katsoa tukevan tätä mahdollisuutta. Hänen mukaansa moraalinen kanta tiedostojenjakeleluun muodostuu siihen liittyvän asiantuntemuksen perusteella. Ne, jotka pitävät jakelua vääränä, eivät todennäköisesti kehitä asiantuntemusta jakeluun, ja täten jakavat vähemmän. Asiantuntemuksella on siis oma roolinsa aikomusten ja toiminnan suhteissa.

2.3 Musiikkipiratismiin vaikutukset

Piratismiin vaikutusten tutkimus on ollut kenties kaikkein eniten mediassa näkyvintä piratismitutkimusta. Vaikutuksista ei ole selvää yhteisymmärrystä, ja useissa tutkimuksissa on esitetty, että piratismilla on useita erisuuntaisia vaikutuksia musiikin myyntiin. Tietyissä kuluttajaryhmissä piratismi saattaa lopulta lisätä musiikkimyyntiä, kun taas toisissa se saattaa vähentää sitä. On myös esitetty, että piratismi lisää digitaalisesti levitetyn musiikin myyntiä, mutta vähentäisi vastaavasti fyysisten tallenteiden myyntiä. Arviot kokonaisvaikutuksista vaihtelevat. Tyypillisesti näissä on kuitenkin päädytty siihen, että piratismi aiheuttaa tulonmenetyksiä musiikkialalle.

Tschmuck (2010) on suorittanut piratismiin taloudellisia vaikutuksia selvittäneistä tutkimuksista kirjallisuuskatsauksen. Katsauksessa oli mukana 22 tutkimusta, joista 14 päättyi piratismiin negatiivista vaikutusta puoltavaan tulokseen. Vastaavasti viidessä tutkimuksessa piratismiin vaikutus oli positiivinen, ja kolmen tutkimuksen mukaan piratismilla ei ollut havaittavaa vaikutusta. Huomattava seikka oli, että kaikki neljä tutkimusta, joiden aineistona käytettiin todellista vertaisverkkoliikennettä, päätyivät siihen, ettei piratismilla ollut käytännössä vaikutusta musiikin myyntiin. Uudempi esimerkki piratismiin monimutkaisista vaikutuksista ilmenee Hammondin (2012) tutkimuksesta. Hammondin mukaan musiikkialbumin vuotaminen etukäteen vertaisverkkojake-

luun lisää hieman albumin myyntiä. Hammond kuitenkin toteaa, että koko teollisuudenalaa tarkastellen piratismiin haitat ovat selviä.

Alan etujärjestöt ovat pitäneet aiheita esillä mediassa ja pyrkineet aktiivisesti vaikuttamaan lainsäädäntöön ja politiikkaan. Esimerkiksi ääniteteollisuuden kansainvälinen toimialajärjestö IFPI (2011) arvioi, että Euroopasta katoaa yli miljoona luovan alan työpaikkaa vuoteen 2015 mennessä, jollei piratismiin puututa. Suomessa säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikinkustantajien tekijänoikeusjärjestö Teosto on pitkään ajanut yksityisen kopioinnin hyvitysmaksujärjestelmän laajentamista vedoten siihen, että ilman toimia luova ala kuihtuu. Näiden arvioiden totuudenmukaisuus on kuitenkin erittäin kyseenalainen. Suomessa hallitus onkin ryhtynyt joihinkin etujärjestöjen vaatimiin toimiin.

Kaikkialla lakia ja asetuksia ei kuitenkaan ole viety samaan suuntaan. Eurooppalaisittain merkittävä julkaisu viime vuosilta on Sveitsin hallituksen teettämä tutkimus, jonka mukaan jopa kolmasosa yli 15-vuotiaista sveitsiläisistä lataa Internetistä musiikkia, pelejä ja elokuvia maksamatta niistä (EJPD, 2011). Tutkimuksen mukaan tällä ei kuitenkaan ole vaikutuksia kuluttajien ostokäyttäytymiseen, eikä taloudellisia tappioita synny. Sveitsin lainsäädäntö sallii tekijänoikeuksilla suojatun sisällön lataamisen omaan käyttöön, eikä tähän ole tulossa muutosta, koska nykyinen lainsäädäntö katsotaan riittäväksi.

Tieteellisesti ongelmallista on myös se, että monet piratismiin vaikutuksia käsittelevät tutkimukset ovat ainakin osittain viihdeteollisuuden rahoittamia ja metodeiltaan hyvin puutteellisia. Esimerkkinä voidaan mainita Luovan alan työn tekijöiden ja yrittäjien (LYHTY) teettämä tekijänoikeusbarometri (Kulttuuriruutiset.net, 2010).

Tutkimus toteutettiin haastattelemalla 15–79-vuotiaita suomalaisia, joista 16 prosenttia ilmoitti, että heidän kotitaloudessaan ladataan Internetiin ilman lupaa laitettuja tiedostoja kuukausittain. Tutkimus ei siis hyödynnä mitenkään oikeasta verkkoliikenteestä saatavaa dataa. Piratismiin aiheuttamia tappioita tutkittiin yksinkertaisesti kysymällä vastaajilta, kuinka suuri osa tiedostoista olisi hankittu laillisesti, mikäli luvatonta vaihtoehtoa ei olisi tarjolla. Tutkimuksessa siis oletetaan, että vastaaja kykenee ensinnäkin kuvittelemaan tämän täysin hypoteettisen tilanteen, ja että hän pystyy arvioimaan realistisesti toimintaansa sellaisessa. Tutkimuksessa saadut 355 miljoonan euron vuositappiot saadaan, kun näin saadut luvut kerrotaan tiedostojen markkinahinnoilla.

On selvää, että tässä tapauksessa tutkimuksen uskottavuus kaatuu sen löysiin metodeihin. Itse asiassa tutkimuksen metodit eivät vaikuta edes mahdollistavan muuta lopputulosta kuin sen, että piratismi aiheuttaa jonkinasteisia tappioita. Tarkkoja metodeja ja niillä saatavaa totuudenmukaista tietoa tärkeämpää tutkimuksen tilaajille lienee ollut jonkinlaisen piratismiin hintalapun asettaminen.

Aikaisemmin tiedostojen jakelun negatiivista vaikutusta musiikkimyyntiin pidettiin itsestään selvänä. Esimerkkinä voidaan mainita Zentnerin (2006, ensimmäisen kerran julkisuuteen 2003) tutkimus, jossa musiikkitiedostojen jakelun todettiin vähentävän tiedostoja lataavan kuluttajan musiikinostotodennäköisyyttä 30 prosenttia. Niinpä Felix Oberholzer-Geen ja Koleman Strumpfin (2007, ensimmäisen kerran julkisuuteen 2004) piratismiin negatiiviset vaikutukset kiistänyt tutkimusraportti ”*The Effect of File Sharing on Record Sales: An Empirical Analysis*” aiheuttikin kiihkeää keskustelua ilmestyessään (Silverthorne, 2004). Tutkimusraportti julkaistiin lopulta arvostetussa *Journal of Political Economy*ssa vuonna 2007.

Stan J. Liebowitz on kritisoinut Oberholzer-Geetä ja Strumpfia voimakkaasti. Myös Microsoftin kilpailunrajoitusoikeudenkäynnin yhteydessä antamistaan lausunnoista tunnetuksi tulleen Liebowitzin (2007) mukaan Oberholzer-Geen ja Strumpfin tutkimusta on pidettävä kaikin puolin epäluotettavana: sen data on monin osin virheellistä, musiikin myynnin laskua selittävät muut selitykset eivät kestä tarkempaa tarkastelua ja tutkimuksen empiiriset kokeet eivät tue esitettyjä päätelmiä. Lisäksi tuohon mennessä julkaistut tutkimukset osoittivat järjestelmällisesti, että 2000-luvun taitteessa alkanut myynnin lasku osui samaan aikaan kuin ensimmäiset vertaisverkkosovellukset Napsterin johdolla alkoivat yleistyä. Muita uskottavia syitä laskulle ei oltu löydetty.

Liebowitz on kritiikin esittämisen lisäksi käsitellyt myös itse aihepiiriä useissa julkaisuissa. Näistä merkittävimpänä voidaan pitää *Journal of Law and Economics*issa julkaistua artikkelia ”*File Sharing: Creative Destruction or just Plain Destruction?*” (Liebowitz, 2006), jossa hän tarkastelee aihetta lähinnä teoreettisesti. Tschmuckin (2010) mukaan Liebowitzin näkemys piratismiin mahdollistaman musiikin kokeilun (*sampling*) negatiivisista vaikutuksista myyntiin on poikkeuksellinen, sillä muissa tutkimuksissa kokeiluvaikutukset on nähty positiivisina. Liebowitz (2011) kehittää metriikkaa määrittämään lataamisesta aiheutuvan levymyynnin laskun osuutta. Radikaalilta kuulostava johtopäätös on, että lataaminen selittää levymyynnin laskun täysin. On tosin sanottava, että Liebowitz valikoi sopivia tutkimuksia metriikkaansa melko surutta, ja jättää soveltumattomat käsittelynsä ulkopuolelle.

Sittemmin Oberholzer-Gee ja Strumpf (2010) ovat esittäneet, että levymyynnin laskun syiden sijaan tulisi kiinnittää enemmän huomiota siihen, onko uusi teknologia heikentänyt insenttiivejä sisällön tuottamiseen. Julkaisumääristä tällaista vaikutusta ei ole havaittavissa, mutta asia ei kuitenkaan ole näin yksiselitteinen. Tutkijoiden mukaan on myös selvää, että ainakin oheistuotteiden ja konserttilippujen myynnistä saadut tulot ovat kasvaneet levymyynnin laskiesä. Lisäksi pienen osan laitehankinnoista voidaan laskea johtuvan tiedostojen jaosta.

Tschmuck (2010) puolestaan kritisoi yksinkertaisten korrelaatioiden ja kausaaliteettien tarkasteluun keskittyvää tutkimustapaa. Hänen mukaansa asiaa

on tarkasteltava laajemmin, osana kulttuuri- ja teknologiaympäristön muutosta. Teknologiset, sosiaaliset ja taloudelliset kehityskulut liittyvät kaikki toisiinsa, ja muovaavat musiikkialan toimintakenttää. Tiedostojen jakelu ei ole musiikkiteollisuuden kokeman vallankumouksen syy, vaan se on pikemminkin seuraus digitalisaation aiheuttamasta kuluttajien käyttäytymisen muutoksesta.

3 NEUTRALISAATIOTEORIA MUSIIKKIPIRATISMIN SELITTÄJÄNÄ

Tutkielman teoreettisena viitekehyksenä toimii Gresham Sykesin ja David Matzan *neutralisaatioteoria*. Se on taustaltaan kriminologinen teoria, jonka alkuperäinen tarkoitus oli selittää nuorisoriikollisuutta. Sykes ja Matza esittivät artikkelissaan *Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency* (1957), että nuorisoriikolliset jakavat tyypillisesti samat normit valtaväestön kanssa. Normeista poiketakseen he käyttävät *neutralisaatiota*. Teoria määrittelee neutralisaation sellaiseksi tekniikaksi, joka antaa yksilölle mahdollisuuden rationalisoida tai oikeuttaa normeista poikkeavia tai rikollisia tekojaan. Erilaiset neutralisaation tekniikat muodostavat neutralisaatioteorian näkyvimmän ja eniten empiirisesti tutkitun sisällön.

Vaikka kyseessä on kriminologian teoria, todellisuudessa Sykesin ja Matzan ajatusrakennelmassa on kuitenkin kyse perustavanlaatuisesta yleisestä havainnosta ihmisen toiminnasta. Moshe Hazanin (1991) mukaan neutralisaation tekniikat ovat tosiasiaassa universaaleja vastustapoja tilanteisiin, joissa koetaan yksilöllistä tai kollektiivista syyllisyyttä. Täten neutralisaatioteoriaa voidaan soveltaa mihin tahansa tilanteeseen, jossa esiintyy epäjohdonmukaisuutta yksilön toiminnan ja uskomusten välillä.

3.1 Teorian tausta ja keskeinen sisältö

Neutralisaatioteorian voidaan katsoa olevan jatkokehittelyä Edwin Sutherlandin 1930-luvulla muotoilemasta differentiaalisen assosiaation teoriasta. Sen mukaan rikollinen toiminta opitaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa, eikä se johdu ensisijaisesti rikoksentekijän omista ominaisuuksista. (Laitinen & Aromaa, 2005, 55-59.) Neutralisaatioteoria syntyi toisaalta myös kritiikkinä 1950-luvulla vallinneita sosiaalitieteiden alakulttuuriteorioita kohtaan. Sykes ja Matza

(1957) kritisoivat Albert K. Cohenin nuorisoriikollisuuskäsitystä, jonka mukaan nuorisoriikollisuus johtuu nuorisoriikollisten alakulttuurissa yleisesti hyväksytyjen valtakulttuurille vastakkaisten arvojen rakentamisesta, noudattamisesta ja ylläpitämisestä. Heidän kritiikkinsä pohjautuu neljään seuraavassa esitettävään alakulttuuriteoriassa havaittuun empiiriseen ja teoreettiseen ongelmakohtaan.

- Ensiksi, nuorisoriikolliset kokevat syyllisyyttä tekemistään laittomuuksista. Mikäli laittomuus koettaisiin aidosti oikeaksi toiminnaksi, ei syyllisyyttä pitäisi esiintyä.
- Toiseksi, nuorisoriikolliset kunnioittavat ja ihailevat lainkuuliaisia kansalaisia, joiden arvojen pitäisi olla vastakkaisia heidän arvojensa suhteen. Nuorisoriikollisten arvojärjestelmä näyttäytyy täten epävakana ja moniulotteisena.
- Kolmanneksi, nuorisoriikolliset tekevät selvän eron hyväksyttävien ja ei-hyväksyttävien rikosten uhrien välille – tämä viittaa valtakulttuurin kanssa jaettuun ”reilun pelin” käsitykseen.
- Neljänneksi, nuorisoriikollisten ei ole havaittu olevat immuuneja konformistisille vaatimuksille. Tämä ja kaikki edellisetkin havainnot viittaavat siihen, että nuorisoriikolliset hyväksyvät ainakin jossain määrin valtakulttuurin.

Edellä esitetyt havainnot eivät kuitenkaan selitä sitä, minkä vuoksi nuorisoriikollisuutta esiintyy, jos nuorisoriikolliset jakavat valtakulttuurin arvot ja normit. Sykes ja Matza esittävät, että lieventääkseen normien vastaisen toiminnan aiheuttamaa syyllisyyttä nuorisoriikolliset käyttävät siihen soveltuvia mentaalisia tekniikoita. He vakuuttavat itselleen, että heidän toimintansa on oikeutettua jonkin poikkeussäännön nojalla. Oikeusjärjestelmä ei ole absoluuttinen, vaan joustava: rikoksia kohtaan esitetään puolustuksia, lieventäviä asianhaaroja. Sama pätee yksilöiden subjektiivisiin käsityksiin oman toimintansa hyväksyttävyydestä. Sykes ja Matza väittävätkin, että normeja rikkova toiminta perustuukin pitkälti sellaisiin puolustuksiin, joita ei tunnusteta yleisesti oikeusjärjestelmässä tai kulttuurissa. Näitä oikeutuksia Sykes ja Matza kutsuvat neutralisaation tekniikoiksi.

Neutralisaation tekniikoiden tarkoitus on mahdollistaa normien väliaikainen rikkomisen siten, että rikkoja säilyttää minäkuvansa eikä koe syyllisyyttä teoistaan. Normien rikkoja ei siis ehkä toimi ”oikein”, vaan ”hyväksyttävästi”, ottaen huomioon tilanteeseen liittyvät lieventävät asianhaarat. Sykes ja Matza väittävät, että nämä tekniikat oppimalla nuoresta tulee normien rikkoja, nuorisoriikollinen. Kyse ei siis ole moraalisten imperatiivien, arvojen tai asenteiden oppimisesta.

Neutralisaatioteorian tärkeä sisältö on, että neutralisaatiota tapahtuu sekä ennen toimintaa että sen jälkeen. Selkeyden vuoksi tässä tutkielmassa käytetään termiä "neutralisaatio" kuvaamaan tätä prosessia yleisellä tasolla. "Rationalisaatiosta" puhuttaessa viitataan erityisesti toiminnan jälkeiseen (aposterioriiseen) neutralisaatioon. Toinen yhtä tärkeä huomio on se, ettei neutralisaation ja toiminnan välille voida olettaa determinististä tai kausaalista yhteyttä. Neutralisaatio ei teorian mukaan johda toimintaan, vaan pelkästään mahdollistaa sen.

Matza (1964) jatkoi teorian kehittelyä. Hän käyttää "ajelehtimisen" (drift) käsitettä kuvaamaan väliaikaista poikkeamaa valtavirran normeista. Tämän ajelehtimisen mahdollistaa neutralisaatio. Tyypillisesti ajelehtivät nuoret kieltävät vastuunsa (ks. Neutralisaation tekniikat -alaluku) ja ajattelevat ajautuneensa tapahtumiin pystymättä vaikuttamaan niihin. Tämä tuntemus vapauttaa nuoren koetusta moraalisesta vastuusta ja samaan aikaan kannustaa häntä tilanteen haltuunottoon jollain tavalla. Tämä johtaa usein rajoja rikkovaan, usein laittomaan toimintaan, jolla nuori pyrkii vakuuttamaan itselleen, että hän voi vaikuttaa asioihin.

3.2 Neutralisaation tekniikat

Sykes ja Matza tunnistavat artikkelissaan viisi erilaista neutralisaation tekniikkaa:

- *Vastuun kieltäminen (denial of responsibility)*. Tekijä väittää, ettei ole vastuussa tapahtuneesta. Teko oli joko vahinko tai se johtui olosuhteiden pakosta. Vastuun kieltämistä pidetään yleisesti neutralisaation tekniikoista keskeisimpänä.
- *Vahingon kieltäminen (denial of injury)*. Tekijä väittää, ettei tapahtunut aiheuta vahinkoa tai vaaraa kenellekään. Tämän tutkimuksen yhteydessä vahingon kieltämistä on esimerkiksi musiikkipiratismien aiheuttamien haittojen kiistäminen.
- *Uhrin kieltäminen (denial of the victim)*. Tekijä väittää, että uhri ansaitsi sen, mitä tapahtui ja on siksi itse vastuussa tapahtuneesta. Kyseessä voi olla esimerkiksi tekijän mielestä oikeutettu kosto.
- *Tuomitsijoiden tuomitseminen (condemnation of the condemners)*. Tekijä väittää, etteivät hänen tuomitsijansa ole oikeutettuja tuomitsemaan häntä heidän omien pahojen motiiviansa tai tekojensa vuoksi.

- *Vetoaminen korkeampiin lojaliteetteihin (appeal to higher loyalties)*. Tekijä väittää, että hänen toimintaansa motivoi lojaliteetti jotain muuta tahoja kuin laillista yhteiskuntajärjestystä kohtaan. Tekijää voi kohdata dilemma, jossa lakia on rikottava esimerkiksi perheen, ystäväpiirin tai jengin edun toteutumisen vuoksi.

Sittemmin myös muut tutkijat (ks. esim. Minor, 1981) ovat tunnistaneeet uusia neutralisaation tekniikoita Sykesin ja Matzan työtä jatkaen. Harris ja Dumas (2009) kokoavat kuusi muiden tutkijoiden esittämää tekniikkaa (tutkijan suomenokset):

- *Tilanteen sanelema välttämättömyys (defense of necessity)*. Jos toimintaa pidetään välttämättömänä, ei ole tarvetta kantaa huolta sen toteuttamisesta, vaikka sitä normaalioloissa pidettäisiinkin moraalisesti vääränä.
- *Tekojen punnitseminen (metaphor of the ledger)*. Tekijä punnitsee hyviä ja pahoja tekojaan toisiaan vastaan, ja väittää tekevänsä niin paljon hyvää, ettei satunnainen väärä toiminta ole merkittävää.
- *Väite normaaliudesta (claim of normalcy)*. Tekijä väittää toimintamallin olevan yleisesti vallalla, ja täten hyväksyttävää. Yleistä käytäntöä on usein vaikeaa pitää moraalisesti vääränä.
- *Vahingollisen aikeen kieltäminen (denial of negative intent)*. Tekijä vähentää vastuutaan vetoamalla siihen, ettei ollut suunnitellut toiminnan aiheuttavan vahinkoa.
- *Väite suhteellisesta hyväksyttävyydestä / oikeutus vertailusta (claims of relative acceptability / justification by comparison)*. Tekijä hakee hyväksyntää toiminnalleen vertaamalla sitä vakavampina pitämiinsä tekoihin.
- *Lykkäys (postponement)*. Tekijä yksinkertaisesti siirtää ajatuksensa pois tapauksesta, käsitelläkseen sitä mahdollisesti määrittelemättömässä tulevaisuudessa.

Tämä listaus ei ole missään määrin tyhjentävä esitys neutralisaation tekniikoista. Sellaista ei ole tosiasiaassa mahdollista esittääkään, sillä tekniikoiden erittely on monilta osin mielivaltaista, kuten tulemme huomaamaan tämän luvun seuraavassa kohdassa.

3.3 Neutralisaatioteorian kritiikkiä

Seuraavassa luodaan lyhyt katsaus neutralisaatioteoriaan liittyviin teoreettisiin ja soveltamiseen liittyviin ongelmiin. Neutralisaatioteoriaa voidaan soveltaa sekä kvalitatiivisilla että kvantitatiivisilla metodeilla, ja kummallakin lähestymistavalla on omat ongelmansa. Maruna ja Copes (2005) esittävät, että neutralisaatioteoria on usein ymmärretty ja tulkittu väärin, ja tämän vuoksi käytännön tutkimusasetelmat ovat olleet monin osin puutteellisia.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto kerätään usein haastatteluin, eikä tarkoituksena ole tulosten yleistäminen tutkimusjoukon ulkopuolelle. Haastattelututkimukset eivät myöskään tyypillisesti pyri varsinaisesti testaamaan teoriaa. Niiden tieteellinen kontribuutio onkin rajoittunut lähinnä uusien neutralisaation tekniikoiden tunnistamiseen.

Michael Hindelang (1970, Marunan ja Copesin (2005) mukaan) argumentoi, että tutkimuksissa tunnistetut neutralisaatiot ovat vain jälkikäteen kehitettyjä rationalisaatioita. Neutralisaatioteorian mukaan neutralisaatio sekä edeltää että seuraa neutralisoitavaa toimintaa, mutta empiirinen tuki toimintaa edeltäville neutralisaatioille on ollut puutteellista. Cromwell ja Thurman (2003, Marunan ja Copesin (2005) mukaan) jopa väittävät, ettei kukaan ole osoittanut empiirisesti toimintaa edeltävien neutralisaatioiden olemassaoloa. Mikäli näiden olemassaoloa ei voida vahvistaa, neutralisaatioteorian hyödyllisyys ilmiöiden selittäjänä jää kyseenalaiseksi.

Hindelang (1970) esittää, että neutralisaatioita käsiteltäessä haastattelutilanne on vääristynyt: haastateltava kokee joutuvansa puolustelemaan toimintaansa. Keskusteluissa esiin nousevat neutralisaatiot luodaan siis mahdollisesti haastattelutilanteessa haastattelijaa varten. Toinen haastatteluihin liittyvä ongelma on se, etteivät haastattelututkimukset yleensä hyödynnä kontrolliryhmiä. Näin ei voida sanoa, ovatko neutralisaatiot jotain, jotka yhdistävät vain kulloinkin tutkittavia poikkeavasti toimivia ryhmiä, vai hyväksytäänkö toimintaan liittyvät uskomukset laajalti koko yhteiskunnassa. (Maruna & Copes, 2005.)

Kvantitatiiviset neutralisaatioteoriaa soveltavat tutkimukset pyrkivät mittaamaan neutralisaatioita. Yleisten mittaamisen teoriaan liittyvien ongelmien, kuten käsitteiden operationalisoinnin ja otoksen valinnan lisäksi sovellusyrityksiin on liittynyt neutralisaatioteorian tulkintaan liittyviä väärinkäsityksiä. Pitkittäistutkimusten vähäisen määrän vuoksi tutkijat eivät ole pystyneet osoittamaan toimintaa edeltävien neutralisaatioiden olemassaoloa. Monissa tutkimuksissa mitataan todellisuudessa sitä, poikkeavatko tuomittavaan toimintaan syyllistyneiden vastaukset neutralisaatioon liittyvissä kysymyksissä kontrolliryhmän vastauksista. Tällä ei testata neutralisaation prosessia.

Robert Agnew'n (1994) mukaan vaihtelevat tulokset ja neutralisaation pieni tai kohtalainen vaikutus viittaavat siihen, että lähestulkoon kaikki neutrali-

saatiotutkimus perustuu virheellisiin lähtökohtiin. Yleensä teorian testit olettavat kausaalisen yhteyden neutralisaation ja toiminnan välille, vaikka Sykes ja Matza (1957) sekä Matza (1964) selvästi esittivät, että neutralisaatiot vain mahdollistavat poikkeavan toiminnan. Ne eivät siis suoraan johda toimintaan.

Myös keskittymistä neutralisaation tekniikoiden erittelyyn on kritisoitu. Mielenkiinnon kohteen tulisi pikemminkin olla neutralisaatioiden funktiossa, siinä mitä ne tekevät. Tutkijat ovat eritelleet kymmeniä tekniikoita, jotka eivät lopulta eroa toisistaan paljoakaan. Tämä koskee myös alkuperäisiä tekniikoita: voidaan perustellusti väittää, etteivät esimerkiksi uhrin kieltäminen ja vahingon kieltäminen eroa käsitteellisesti toisistaan. Kun uhristatus kielletään, kielletään myös tehty vahinko: varas varastaa rikkailta, koska katsoo, että rikkailla on varaa korvata menetykset helposti. (Maruna & Copes, 2005.)

3.4 Neutralisaatioteorian sovellukset musiikkipiratismiin

Piratismien ja neutralisaation tekniikoiden suhteesta on julkaistu useita akateemisia tutkimuksia. Marunan ja Copesin (2005) esittämä yleinen neutralisaatiotutkimuksen kritiikki pätee myös moneen näistä. Neutralisaatioteorian sovellukset ovat tuottaneet jossain määrin toisistaan poikkeavia tuloksia. Seuraavassa esitellään viime vuosina julkaistuja tutkimuksia. Yhteenveto tutkimuksista on koottu myös taulukkomuotoon (taulukko 1).

Digitaalisen piratismien kontekstissa on havaittu, että monet lataajat väittävät pitävänsä lataamista eettisesti hyväksyttävänä. Harris ja Dumas (2009) esittävät tälle viisi erilaista skenaariota. Ensiksi, piraatit ovat neutralisoineet toimintansa niin perusteellisesti, etteivät eettiset ongelmat enää kosketa heitä. Toiseksi, normien rikkomisesta aiheutuvat seuraukset ovat niin pieniä tai epätoiminnallisia, että kustannus-riski-laskelma on kannattava. Kolmanneksi, itse raportoitu uskomus hyväksyttävyydestä vahvistaa jo itsessään rationalisaatioita (tämä *eettisen ongelman kieltö* voidaan nähdä erillisenä neutralisaation tekniikkana). Neljänneksi, eettisen normin julkinen hyväksyntä ei välttämättä johda sen hyväksyntään yksilötasolla. Viidenneksi, toimintamalleja yksinkertaisesti pidetään ja on aina pidetty eettisesti ongelmattomina ja hyväksyttävänä. Olemassa olevaan tutkimukseen pohjautuen Harris ja Dumas pitävät viimeistä skenaariota muita epätodennäköisempänä.

Tutkimustulokset tyypillisimmin käytetyistä neutralisaation tekniikoista ja niiden käytön yhteydestä toimintaan vaihtelevat hieman, mutta ovat pitkälti linjassa keskenään. Ulspergerin, Hodgesin ja Paulin (2010) mukaan yleisin neutralisaation tekniikka oli vastuun kieltäminen, kun taas vähiten käytetty tekniikka oli vetoaminen korkeampiin lojaliteetteihin. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa Y-sukupolven musiikkipiraattien joukossa esiintyivät kuitenkin kaikki viisi al-

kuperäistä neutralisaation tekniikkaa. Toisaalta Mooren ja McMullanin (2009) kvalitatiivisessa tutkimuksessa yleisin tekniikka oli vahingon kieltäminen, vaikka tyypillisesti piraatit käyttivätkin useita tekniikoita.

Neutralisaation tekniikoihin liittyvä hyväksyntä voi ennustaa osallistumista piratismiin. Musiikkipiratismiin ennustamisessa korostuvat vastuun, vahingon ja uhrin kieltäminen sekä korkeampiin lojaliteetteihin vetoaminen (Ingaram & Hinduja, 2008), kun taas ohjelmistopiratismissa tärkeimmät ennustajat ovat korkeampiin lojaliteetteihin vetoaminen ja tuomitsijoiden tuomitseminen (Siponen, Vance & Willison, 2010). Higgins, Wolfe ja Marcum (2008) raportoivat digitaalisen piratismiin kehityskaarten ja neutralisaation mahdollisesta yhteydestä lyhyen aikavälin pitkittäistutkimuksen pohjalta.

Sekä Hinduja (2007) että Morris ja Higgins (2009) havaitsivat vain heikkoa tukea neutralisaatioteorialle piratismiin eri aspektien yhteydessä. On huomattava, että Hinduja tutki vain ohjelmistopiratismia, kun taas Morris ja Higgins käsitelivät piratismiin koko kirjoa. Morris ja Higgins löysivät yhtä lailla heikkoa tukea myös sosiaalisen oppimisen teorialle. Willison ja Siponen (2008) puolestaan esittävät neutralisaatioteoriaan ja differentiaaliseen assosiaatioon pohjautuvaa mallia ohjelmistopiratismiin tutkimiseen.

Neutralisaation tekniikoita voidaan kategorisoida sen suhteen, miten ne sijoittuvat ajallisesti suhteessa neutralisoitavaan toimintaan. Osaa tekniikoista käytetään leimallisesti ennen toimintaa (uhrin kieltäminen, vetoaminen korkeampiin lojaliteetteihin), osaa vasta jälkikäteen (vahingon kieltäminen, väite normaaliudesta, väite suhteellisesta hyväksyttävyydestä / oikeutus vertailusta, vastuun kieltäminen). (Harris & Dumas, 2009.) Cohn ja Vaccaro (2006) esittävät kvalitatiivisen aineistonsa perusteella, että neutralisaation tekniikoiden käytössä on myös maakohtaisia eroja.

TAULUKKO 1 Piratismia käsitteleviä neutralisaatioteoriaa soveltavia tutkimuksia

Tutkimus	Tutkimusote	Havainnot / kontribuutio
Cohn & Vaccaro (2006)	kvalitatiivinen	Neutralisaation tekniikoiden käyttämisessä on havaittavissa eroavaisuuksia eri maiden kulttuurien välillä.
Harris & Dumas (2009)	kvalitatiivinen	Piraatit käyttävät useita neutralisaation tekniikoita oikeuttaakseen toimintansa ennalta tai rationalisoidakseen sen jälkikäteen. Osa tekniikoista esiintyy ensisijaisesti ennen toimintaa, osa sen jälkeen.
Higgins, Wolfe & Marcum (2008)	kvantitatiivinen / pitkittäis	Piratistmin kehityskaarten ja neutralisaation välillä on mahdollisesti yhteys.
Hinduja (2007)	kvantitatiivinen / poikittais	Neutralisaatio liittyi yleisellä tasolla vain heikosti kokemuksiin ohjelmistopiratistmista.
Ingram & Hinduja (2008)	kvantitatiivinen / poikittais	Vastuun kieltämiseen, vahingon kieltämiseen, uhrin kieltämiseen ja korkeampiin lojaliteetteihin vetoamiseen liittyvä hyväksyntä ennustaa osallistumista piratistmiin.
Moore & McMullan (2009)	kvalitatiivinen	Yleisimmät tekniikat vahingon kieltäminen, uhrin kieltäminen ja toiminnan yleisyyteen vetoaminen. Piraateilla ei aikeita lopettaa.
Morris & Higgins (2009)	kvantitatiivinen / poikittais	Muiden teoreettisten muuttujien kontrolloinnin jälkeen neutralisaatioteorialle löydettiin heikohkoa tukea.
Siponen, Vance & Willison (2010)	kvantitatiivinen / poikittais	Korkeampiin lojaliteetteihin vetoaminen ja tuomitsijoiden tuomitseminen ennustivat vahvasti aikeita ohjelmistopiratistmiin.
Ulsperger, Hodges & Paul (2010)	kvantitatiivinen / poikittais (monimetodinen)	Käytetyin neutralisaation tekniikka on vastuun kieltäminen. Monista tutkimuksista poiketen otoksen naisvastaajat olivat miesvastaajia useammin piraatteja.
Willison & Siponen (2008)	teoreettinen	Esittää neutralisaatioteoriaan pohjaavaa mallia ohjelmistopiratistmin tutkimiseen.

Tämän tutkielman tavoitteena on täydentää edellä esiteltyjä tutkimuksia huomioimalla Z-sukupolven musiikkipiraattien erityispiirteet. Edellä luetellut tutkimukset ovat käyttäneet tutkimusjoukkonaan lähinnä Y-sukupolven edustajia. Ei ole lainkaan selvää, että 2000-luvulla kasvaneet jakaisivat samat tietoyhteiskuntaa koskevat arvot ja käsitykset kuin 1990-luvun nuoret. Onkin siis mahdollista, että Z-sukupolvi on kehittänyt oman, aiemmista poikkeavan tapansa käyttää neutralisaatioita. Tämä tutkimus pyrkii osaltaan selvittämään, onko eri sukupolviin kuuluvien piraattien tietoyhteiskuntaan liittyvissä arvoissa ja asenteissa merkittäviä eroja. Voidaanko aiemmin käytettyä neutralisaatioteoreettista viitekehystä soveltaa sellaisenaan myös Z-sukupolveen?

4 NETTISUKUPOLVI PIRAATTEINA

Sukupolvinäkökulman tarkoitus tutkielmassa on haastaa klassisen, yli puoli vuosisataa vanhan teorian soveltaminen moderniin uuden ajan rikollisuuden lajiin, digitaaliseen piratismiin. Keskeisenä oletuksena on, että samoina aikoina varttuvut ihmiset kuuluvat samaan kulttuurilliseen sukupolveen, joka makrotasolla tarkasteltuna eroaa monin tavoin edellisistä sukupolvista: koko ikäluokkaa yhdistävä nuoriso- ja muu kulttuuri sekä tärkeät teknologiset ja poliittiset muuttokset eivät voi olla vaikuttamatta aikalaisiinsa.

William Strauss ja Neil Howe ovat käyttäneet kirjassaan *Generations* (1991) syklisesti toistuvia sukupolvityyppejä selittämään Amerikan historiaa. Viimeisimpiä sukupolvia tässä ketjussa he kutsuvat nimillä 13th Generation (tunnetaan nykyään paremmin Douglas Couplandin tunnetuksi tekemällä nimellä Generation X), Millennial Generation (loogisesti Generation Y) ja New Silent Generation (samaa sarjaa jatkaen Generation Z). Tarkastelun näkökulma on hyvin amerikkalainen, mutta ei ole syytä epäillä, etteikö tarkastelua voisi soveltaa muihinkin länsimaihin, sillä länsimaiden väliset kulttuurierot ovat lopulta verrattain pieniä.

Ajatus eri sukupolvista edellyttää ajallista määrittelyä. Sukupolvien välinen tarkka rajanveto on lopulta mielivaltaista, ja määritelmässä esiintyykin jopa yli kymmenen vuoden eroja. Strauss ja Howe vetivät Z-sukupolven rajan vuoteen 2001, kun taas aikaisimmat ajoitukset Z-sukupolvelle alkavat vuodesta 1990 (Levickaitè, 2010).

4.1 Sukupolvet tässä tutkimuksessa

Tämän tutkielman tarkoitusperiä varten määrittelen Y- ja Z-sukupolvien rajan vuoteen 1993, jolloin Z-sukupolveen kuuluviksi ymmärretään kaikki kirjoittamishetkellä alaikäiset henkilöt (taulukko 2). Vaikka olen itse syntynyt vuonna

1987, eikä ikäero vanhemman tarkastelijan näkökulmasta vaikuta merkittävältä, eroaa esimerkiksi vuonna 1995 syntyneen (tänä vuonna 17 täyttävän) nuoren kulttuurillinen ja teknologinen kasvuympäristö huomattavasti siitä, jonka aikana itse kasvoin.

Kenelläkään vuonna 1995 syntyneellä ei esimerkiksi ole omakohtaista kokemusta ajalta ennen Microsoft Windowsin ja graafisten käyttöliittymien laajaa läpilyöntiä kuluttajien keskuuteen, Internetin yleistymisestä puhumattakaan. Vuonna 1995 syntynyt esimerkinuoremme on myös voinut hakea jo ala-asteen esitelmiinsä tietoa vapaasta verkkotietosanakirja Wikipediasta. Ero näkyy myös sosiaalisessa mediassa: Z-sukupolvi ei tee merkittävää eroa ”tosielämän” ja Internetin tuttavuuksien välille, toisin kuin Y- ja X-sukupolvet (Levickaitè, 2010). Samoin helppo tiedostojen ja median lataaminen Internetistä on ollut tämän päivän teineille mahdollista käytännössä siitä asti, kun he oppivat käyttämään tietokoneita. Tätä vertailupohjaa vasten jo esimerkinomainen kahdeksan vuoden ero näyttäytyy hyvin keskeisenä.

TAULUKKO 2 Sukupolviin liittyvä rajanveto tässä tutkielmassa

Sukupolvi	Syntymävuodet
Z-sukupolvi (Generation Z)	1993-
Y-sukupolvi (Generation Y)	1980-1992

4.2 Z-sukupolvi ja digitaalinen piratismi

On loogista olettaa, että edellä mainitut erot eri sukupolvien välillä vaikuttavat myös käsityksiin piratismista ja sen oikeudenmukaisuudesta. Z-sukupolvi on elänyt lähinnä kaikkialle ulottuvan saatavuuden aikakautta; edeltävillä sukupolvilla on myös kokemusta ajalta, jolloin samanlaista saatavuutta ei ollut. Z-sukupolven piraatit poikkeavat siis mahdollisesti monin tavoin vanhemmista Y- ja X-sukupolvien piraateista.

Tämän tutkielman kannalta keskeisin kysymys on, kokevatko nykynuoret piratismiin eettiset ongelmat merkittävästi pienemmiksi kuin vanhempien sukupolvien edustajat. Jos näin on, voidaan neutralisaatioteorian soveltuvuus kyseenalaistaa, sillä kun nuoret kokevat toimivansa moitteettomasti, ei heillä ole tarvetta neutralisoida, tai oikeuttaa, toimintaansa. Tämä havainto on keskeinen lähtökohta tutkielman empiiristä osuutta silmällä pitäen.

Piratismi on hyvin yleinen rikollisuuden muoto. Hietasen, Huttusen ja Kokkisen (2007) keräämän aineiston mukaan lähes 87 prosenttia vastaajista oli jossain vaiheessa käyttänyt vertaisverkkoja tiedostojen jakeluun tai lataamiseen. Musiikkia oli ladannut 82 prosenttia. On myös yleisesti tiedossa, että piratismi

on tyypillisintä nuorille (mm. Bhattacharjee ym., 2003; Gopal ym., 2004), ja erityisesti pojille (mm. Higgins, 2006; Chiang & Assane, 2008).

Musiikkipiratismiin yleisyydestä nuorison keskuudessa kertoo myös pieni-muotoinen kyselytutkimus, joka toteutettiin keväällä 2010 Jyväskylän yliopiston Digital Content Marketing -tutkimusprojektin yhteydessä. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 137 13–20-vuotiasta, joista 63 prosenttia kertoi joskus ladanneensa musiikkia laittomasti. Huomattavaa oli myös, että 12 prosentille vastaajista oli epäselvää, olivatko he toimineet laittomasti hankkiessaan musiikkiedostoja. Vaikka piratismi on ollut kuuma puheenaihe jo pitkään, vaikuttaa aiheeseen liittyvä lainsäädäntö vieläkin olevan joillekin nuorille epäselvä. LYHTY:n tekijänoikeusbarometri (Kulttuuriuutiset.net, 2011) vuodelta 2011 on samoilla linjoilla: 89 prosenttia 15–24-vuotiaista nuorista tietää luvatta Internetiin lisättyjen mediasisältöjen lataamisen olevan laitonta. Samaisen barometrin mukaan nuorten asenteet nettipiratismia vastaan ovat kuitenkin koventuneet: kun 2009 laitoman lataamisen hyväksyi 42 prosenttia nuorista, oli vuoden 2011 vastaava osuus enää 31 prosenttia.

Suomessa piratismiin vastainen taistelu on edennyt tilanteeseen, jossa yksityiset tahot ovat alkaneet valvoa yksittäisiä nettipiraatteja. Vuonna 2011 Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus TTVK lähetti 176 suomalaiselle kirjeen, jossa vaadittiin korvauksia musiikin laittomasta jakamisesta. Kirjeessä piraateille tarjotaan sopimusta, jossa he sitoutuvat maksamaan 1,20 euron korvauksen jokaisesta jakamastaan kappaleesta. Mikäli kirjeen saaja ei allekirjoita sopimusta, saattaa TTVK viedä asian käräjäoikeuteen. Yleensä asian sopimisen yhteydessä maksetut korvaussummat ovat liikkuneet 1000–4000 euron haarukassa. (Mäkinen, 2012.) Tällainen summa on etenkin nuorille hyvin tuntuva, joten se voi toimia selvästi piratismia ehkäisevänä tekijänä ilman raskaampaa ja yhteiskunnan resursseja vievää oikeuskäsittelyä. Jatkossa tällainen yksityinen valvonta tulee lisääntymään, sillä TTVK on siirtynyt tarkkailemaan Direct Connect -liikenteen sijaan laajemmalle levinneen BitTorrentin käyttäjiä (Mäkinen, 2012). Vaikka valvonta ehkä vähentääkin piratismia, sen kokonaisvaikutukset ovat kuitenkin kaikkea muuta kuin selvät, kun valvonnan aiheuttama protestimieli-ala ja sen vaikutukset kuluttajien toimintaan otetaan huomioon.

5 TUTKIMUSASETELMA

Tässä luvussa esitellään lyhyesti tutkielman tutkimustehtävä, tutkimustavoitteet ja tutkimusmenetelmät. Tutkimuksen empiirinen osuus toteutettiin käyttäen laadullista eli kvalitatiivista tutkimusotetta. Aineisto kerättiin haastattelemalla nuorista musiikin lataajista koostuvan tutkimusjoukon jäseniä.

5.1 Tutkimustehtävä ja tavoitteet

Tutkielman tutkimustehtävänä on saavuttaa ymmärrystä digitaalisen piratismiin erityispiirteistä Z-sukupolven eli 2010-luvun nuorten keskuudessa. Tutkimuskysymykset muotoiltiin seuraavasti:

- Miksi digitaalista musiikkipiratismia esiintyy ja mikä motivoi sitä?
- Mitä erityispiirteitä Z-sukupolven musiikkipiraateilla on?
- Käyttävätkö nuoret neutralisaation tekniikoita musiikkipiratismiin suhteen, vai kokevatko he toimivansa moraalisesti oikein?
- Onko Sykesin ja Matzan neutralisaatioteoria sovellettavissa Z-sukupolven nuorten digitaaliseen musiikkipiratismiin, ja mitä sen perusteella voidaan oppia piratismista?

Tutkielman tavoite on siis lopulta selvittää, ovatko neutralisaatioteoriaan pohjautuvat piratismiin selitykset mielekkäitä viimeisimmän, pitkälti digitaalisista natiiveista koostuvan sukupolven tapauksessa. Tulosten perusteella voidaan pohtia uusia lähtökohtia myös kvantitatiivisen tutkimusotteen soveltamiseen nuorison piratismiin.

Neutralisaatioteorian ja Z-sukupolven yhdistäminen on erittäin hedelmällinen lähtökohta tutkimuksen suorittamiseen. Z-sukupolvi on länsimaisista sukupolvista kaikkein verkottunein (kutsutaanhan sitä englanniksi myös nimellä *Connected Generation*), ja neutralisaatioteorian lähtökohta puolestaan on se, että rikollinen käyttäytyminen opitaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Yhdistämällä nämä kaksi näkökulmaa voidaan olettaa, että tiiviissä vuorovaikutuksessa opitut neutralisaation tekniikat ovat levinneet hyvin laajasti Z-sukupolven edustajien tietoisuuteen. Tällöin niitä myös käytettäisiin paljon, jopa edellisiä sukupolvia enemmän. Toisaalta Z-sukupolvea on myös luonnehdittu edeltäjänsä sovinnaisemmaksi ja konservatiivisemmaksi (Williams & Page, 2011). Tällöin valtaväestön arvojen jakaminen luultavasti korostuu, mikä viittaisi myös neutralisaatioiden suureen tarpeeseen niistä poiketessa. Tutkimuksen kannalta olennaista onkin, mitkä arvot Z-sukupolven edustajat itse asiassa jakavat keskenään. Määrittääkö Z-sukupolvea enemmän vapaa tiedon jakaminen kuin tekijänoikeus?

5.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkielman tutkimusmenetelmänä on kirjallisuuskatsauksen lisäksi puolistrukturoitu haastattelu. Tutkimus on siis kvalitatiivinen, joten sen tuloksia ei ole tarkoitettu yleistettäväksi tilastollisesti tutkimusjoukon ulkopuolelle. Tavoitteena on kerätä yksityiskohtaista tietoa, jota voidaan tulevaisuudessa hyödyntää myös piratismiin kvantitatiivista tutkimusotetta soveltavissa tutkimusasetelmissä.

Haastattelu on tiedonkeruumenetelmä, jossa tutkija kerää tietonsa keskustelemalla tutkittavan kanssa. (Järvinen & Järvinen, 2004, s. 146). Kyseessä on vuorovaikutustilanne, jossa tutkijan tehtävänä tulee olla keskustelun edistäminen ja vieminen siihen suuntaan, että haastattelu tuottaa oikeaa tietoa. Haastattelu on Järvisen ja Järvisen (2004, s. 146) mukaan herkkä menetelmä: Haastateltava voi kokea haastattelun urkkimiseksi ja valvontamenettelyksi, ja vaieta joistain haastattelijan näkökulmasta tärkeistä seikoista. Haastateltava voi myös muunnella totuutta ja kertoa sellaisia tietoja, joita hän uskoo haastateltavan haluavan kuulla. Toisaalta myös tutkija voi haastattelutilanteessa kuulla vain ne asiat, jotka sopivat hänen tutkimusasetelmaansa.

Hindelang (1970), Marunan ja Copesin (2005) mukaan) nostaa esiin tämän tutkimuksen aihepiiriin liittyvän haastatteluongelman: kun haastattelu koskee sellaista haastateltavien toimintaa, joka ei ole yleisesti hyväksyttyä, haastateltavat voivat kokea että heidät asetetaan tilanteeseen, jossa heidän tulee puolustaa itseään ja muita kaltaisiaan. Neutralisaatioteorian kontekstissa tämä voi johtaa siihen, että neutralisaatio toiminnalle kehitetään vasta haastattelutilanteessa,

jolloin se on keinotekoinen. Toisaalta ilmiö voi kertoa paljon siitä, miten neutralisaatiot muodostuvat tiettyjen ryhmien keskuudessa: toimintaa ei välttämättä neutralisoida etukäteen lainkaan, vaan neutralisaatiot voisivat tässä tapauksessa olla vain rationalisaatioita, jälkikäteisselityksiä tuomittavalle toiminnalle.

Haastattelut voidaan jakaa avoimiin, puolistrukturoituihin ja strukturoituihin sen mukaan, miten tarkasti niiden sisältö on ennalta suunniteltu. Strukturoitu haastattelu viittaa sellaiseen haastatteluun, jossa kysymykset johdetaan hypoteeseista, vastausvaihtoehdot ovat valmiina ja haastattelutilanne etenee jokaisen haastateltavan kanssa samalla tavalla. Avoimessa haastattelussa tutkimusteemat ohjaavat haastattelua. Puolistrukturoitu haastattelu sisältää sekä kaikille vastaajille yhteisiä strukturoituja kysymyksiä että avoimia keskusteluteemoja. (Järvinen & Järvinen, 2004, s. 145–146.) Teemahaastattelu etenee ennalta suunniteltujen teemojen mukaan, eikä esitettyjen kysymysten tarvitse olla joka kerta samanlaisia. Eteneminen teemoista toisiin on joustavaa, eikä sen tarvitse noudattaa mitään tiukkaa reittiä. (Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 47–48, 66; Eskola & Suoranta, 2000, s. 86–87.)

Tutkimuksen haastattelut olivat muodoltaan puolistrukturoituja, sillä kyseinen haastattelumuoto takaa sekä yhteismitallisuuden eri haastateltavien vastausten välillä että mahdollisuuden paneutua tarkemmin haastateltavien esittämiin yksilöllisiin näkökulmiin. Haastattelujen tyypillisestä kulusta kerrotaan myöhemmin. Tutkijan näkökulmasta tutkimuksen nuorimpien osallistujien haastattelujen osuminen viimeiseksi osoittautui haastavaksi, sillä ensimmäisten vastaajien kanssa keskustellessa opitut tavat lähestyä kysymyksiä eivät tuottaneet parhaita mahdollisia reaktioita. Toisaalta haastattelutilanteen johdattelu ja teemojen käsittely kehittyivät sitä mukaa kun edellisten haastattelujen virheistä opittiin.

Tutkimuksessa kerätyn aineiston analysointimenetelminä käytettiin teemoittelua ja tyypittelyä. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston keskeisten aiheiden kokoamista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Koska haastattelu-runkoon oli valmiiksi valikoitu eri keskusteluteemoja, noudattelivat haastateluista esille nousseet teemat pitkälti niitä. Käytännössä teemoittelua tehtiin analyysivaiheessa tutkimalla ja värikoodaamalla samoja aiheita käsitteleviä keskusteluja litteroiduista haastattelutallenteista.

Tyypittelyssä on kyse aineistolle ominaisten asioiden kokoamisesta. Samat keskeiset elementit sisältävät tekstit kuuluvat keskenään samaan tyyppiin. Tyypikuvaukseen pyritään yhdistämään eri vastausten yleiset elementit. Huomattavaa on, että tyyppejä ei määritellä tiukasti tutkimusjoukon jäsenten mukaan, vaan yhdellä haastateltavalla voi olla useampaan eri tyyppiin kuuluvia piirteitä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.) Esimerkiksi tämän tutkimuksen kontekstissa erilaisia piraattityyppejä voisivat olla vaikka musiikkipiraatit ja televisiosarja- ja elokuvapiraatit, ja toisaalta vertaisverkkopiraatit ja pääosin muita lähteitä kuin vertaisverkkoja käyttävät piraatit.

6 HAASTATTELUT

Tutkielman haastateltavat ovat suomalaisia Z-sukupolven nuoria: heidät valikoitiin keskisuomalaisten, aikaisintaan vuonna 1993 syntyneiden entisten tai nykyisten musiikkipiraattien joukosta. Alkujaan haastateltavia etsittiin lyhyesti Internetin keskustelupalstoilta ja sosiaalisen median yhteisöpalveluista, mutta tämä lähestymistapa osoittautui vaikeaksi, eikä haastateltavia löytynyt. Tämä johtui mahdollisesti tutkimuksen aiheen arkaluontoisuudesta, käsitteleevän tutkimus laitonta toimintaa. Internet-ympäristössä tutkijan voi olla vaikeaa luoda kuvaa luotettavuudesta ja luottamuksellisuudesta: ainakin yhdessä viestissä piraatteja haastatteluun etsinyttä tutkijaa epäiltiin poliisiksi.

Haastateltavien rekrytointiprosessi saatiin käytännön vauhtiin yhteydenotolla erään kunnan lukioon ja yläasteelle. Koulujen kanssa sovittiin yhteistyöstä haastateltavien hankkimisen suhteen. 14. toukokuuta 2012 kaikille paikalla olleille yläkoulun 9. vuositason ja lukion ensimmäisen ja toisen vuositason oppilaille jaettiin paperilla lyhyt kysely (LIITE 1). Kyselyssä selvitettiin, olivatko vastaajat joskus ladanneet tai jakaneet tekijänoikeuksien alaisia sisältöjä laittomasti, ja jatkoivatko he kyselyhetkellä edelleen lataamista tai jakamista. Musiikkia ladanneita tai jakaneita pyydettiin jättämään yhteystietonsa paperille, jos heitä kiinnosti haastattelututkimukseen osallistuminen. Kyselylappuja palautettiin yhteensä 105, joista yksi hylättiin. Kolme vastaajaa jätti yhteystietonsa, ja heihin otettiin yhteyttä haastatteluajan sopimista varten. Kaksi vastaajaa vastasi yhteydenottoon, molemmat lukiolaisia.

Vaikka yhteydenottoprosentti oli heikko, saatiin kyselystä kuitenkin kuvaavaa dataa nuorison suhteesta laittomaan lataamiseen. Kyselyn 104 vastaajasta 85 (82 %) oli ladannut sisältöjä laittomasti. Vastaajista 67 (64 %) oli kyselyhetkellä ”aktiivisia” piraatteja, ja vain 18 (17 %) oli joskus ladannut, mutta oli sittemmin päättänyt lopettaa. Saadut tunnusluvut piratismiin levinneisyydestä ovat hyvin linjassa esimerkiksi Hietasen, Huttusen ja Kokkisen (2007) keräämän aineiston kanssa. Yhdeksäsluokkalaisten keskuudessa (53/62, 85 %) lataaminen oli hivenen yleisempää kuin lukiolaisten (32/42, 76 %), mutta otoksen pienuu-

den vuoksi on muistettava, ettei ero ole tilastollisesti merkitsevä (riippumattomien otosten t-testi: $t(102)=1.2002$, $p=0.2328$).

Kyselyn lisäksi haastateltavia suostuteltiin mukaan myös jälkikäteen. Päätyön tässä vaiheessa tekivät koulun opettajat, joille oli selvitetty kyselyn heikohko vastausprosentti. Tätä kautta saatiin mukaan vielä kuusi haastateltavaa yläkoulun oppilaiden joukosta.

Haastattelut suoritettiin 15.–29.5. välisenä aikana. Haastateltaviksi saatiin lopulta kahdeksan nuorta, joista viisi oli poikia ja kolme tyttöjä. Nuorimmat haastateltavat olivat syntyneet vuonna 1997, vanhimmat 1994. Tässä tutkimuksessa käytettyjen määritelmien mukaisesti kaikki haastateltavat edustavat siis Z-sukupolvea. Haastattelutilanteet äänitettiin sanelulaitetta käyttäen, ja ääninauhat litteroitiin myöhemmin tekstimuotoon. Pisin haastattelu kesti 53 minuuttia, lyhin 31 minuuttia. Tyypillisesti yksi haastattelu tuotti noin kymmenen A4-liuskaa ja karkeasti 30 000 merkkiä tekstiä. Haastateltavien nimet muutettiin raportointivaiheessa heidän yksityisyytensä suojelemiseksi. Haastattelunauhoilla ei mainittu heidän oikeita nimiään.

6.1 Lähtökohdat aineiston keräämiselle

Haastattelujen taustoittamista varten tarkasteltiin lyhyesti Internetin keskustelupalstoilla käytäviä piratismikeskusteluja. Silloin, kun piratismiin oikeutus asetettiin keskusteluissa kyseenalaiseksi, löytyi keskustelijoilta monia neutralisointitoimia toiminnalleen. Esimerkiksi Suomi24-keskustelupalstalla (<http://keskustelu.suomi24.fi/debate/4189>) esitettiin seuraavia sisältöteollisuutta ja "riistokapitalismia" vastustavia sangen tunnepitoisia kannanottoja (lainaukset suoria ja muokkaamattomia):

"Hetimitä kun medioiden hinnoista saadaan turhat välikädet pois, niin silloin kokisin waretuksen olevan "väärin"." -nimim. *randomrant*, 5.11.2010

"Sen jälkeen kun levy-yhtiöt päättivät kusettaa kuluttajia hintakartellilla, ei ole ollut väärin warettaa. Onneksi päästään antamaan vähän takaisin kusettajille." -nimim. *warppina*, 28.7.2011

"Levy-yhtiöt ovat waretaneet ja kusetaneet ihmisten rahoja vuosikymmeniä laittomilla kartelleilla. Mikä käytännössä tarkoittaa sitä että waretaminen on levy-yhtiöidenkin mielestä ok." -nimim. *kultapouta*, 22.10.2011

"WARETUS ON MORAALISETI OIKEIN, jos mm ei ole varaa ostaa orginaalia. onhan laatu erilaista joten ei voi verratikkaan samaan laatuun. Mutta Riistokapitalismi, joka nostaa hiinat pilviin ja tulot minimiin, itse oikeuttaa tämän!" -nimim. *Kössi k kojootti*, 18.11.2011

Neutralisaatioteorian näkökulmasta on erittäin helppoa lukea yllä olevista puheenvuoroista uhrin kieltämisen ja eettisen ongelman kiellon tekniikkojen soveltamista. Monet keskustelijat myös argumentoivat tuttuun tapaan, etteivät tekijät menetä mitään, ja turvautuvat näin vahingon kieltämiseen:

”jos varastan auton, alkuperäiseltä omistajalta katoaa auto.
jos imutan biisin, alkuperäisellä omistajalla pysyy biisi tallella.” -nimim. *valkoritari*, 2.8.2011

”Varastaminen on sitä, että joltain viedään jotain mitä hänellä on. Warettamisessa näin ei tapahdu - oikeuksien omistajalla ei ole minulta saatua maksua ennen warettamista, eikä ole sitä sen jälkeenkään.” -nimim. *Niinyksinkertaista*, 4.11.2010

Osa keskustelijoista toki myönsi laittoman lataamisen olevan väärin, ja yllä olevia kommentteja kritisoitiinkin siitä, että ne edustavat ”kaikki mulle ja heti nyt” -ajattelua, joka kirjoittajien mukaan kuvaa erityisesti nykynuorisoa. Eräs kirjoittaja rinnasti laittoman lataamisen kulttuurin ja palkanmaksun:

”Mukava kun nykynuoriso on avoin kaikelle uudelle. Kun tulette töihin opiskelujenne jälkeen (toivottavasti opiskelette edes kun ylä-asteelta pääsette) firmaani en maksa teille palkkaa, se kun on ihan ok teistä.” -nimim. *työnantajanne*, 17.11.2011

Monet esittivät huolensa siitä, että lataaminen johtaa sisältöjen tuotannon kannattamattomuuteen ja sen myötä vähenemiseen. Juuri tämä on ollut sisältöteollisuuden pääsanoma piratismiin vastaisessa taistelussa, ja tätä kantaa on pyritty vahvasti saamaan läpi niin kuluttajille kuin lainsäätäjillekin.

”no onhan se väärin...vaikka itsekkin tulee sitä tehtyä...=)ja kyllä sen on minun mielestäni oikein että siitä nykyään jo rankaistaankin...nykyään se on jo sen verran yleistä että alkaa jo näkymään tuotoksissa...esim Crysiksen tekijät siirtyvät tekemään tulevat tuotokset pelkästään peli konsoleille koska PC puolella tulee takkiin...vaikka peli on tosi suosittu mutta sitä on ostettu laillisesti niin vähän että ei kannata..” -nimim. *Lemonizer*, 6.5.2008

”Onko waretus mielestänne väärin?
Eihän siinä mitään muuta paitsi tuolla tavalla laadukasta musiikkia ei kohta tehdä enää juuri mitään kun se ei ole kannattavaa.” -nimim. *M-Kar*, 29.4.2008

”tää o just tää perus teini meininki...
Ja arvaas mitä tapahtuu ku kaikki lataa laittomasti kaiken... Esimerkiksi pelijen teko yritykset laittavat lapun luukulle ja mitäs sitte latailet? Sama pätee musiikkiin. Musikoitten ei kannata tehdä musiikkia taloudellisista systä koska tälläset apinat lataa laittomasti.” -nimim. *Anti piraatti*, 18.11.2009

Oma joukkonsa Internet-keskusteluissa ovat tutkimustietoon vetoavat keskustelijat. Yleensä näissä puheenvuoroissa puolustetaan piratismia muistuttamalla,

että piraatit käyttävät musiikkiin enemmän rahaa kuin keskivertokuluttaja. Tällaisista tuloksista ovat raportoineet esimerkiksi Peitz ja Waelbroeck (2006) ja Andersen ja Frenz (2007). Usein tämäntyyppisten piraateista valistuneen ja tietoisemmän kuvan antavien puheenvuorojen taustalla on vapaan tiedon ideologiaa (esim. "Internet luotiin vapaaksi väyläksi tiedon jakoon"), joka ulotetaan myös tekijänoikeuden suojaamalle alueelle. Puolueettoman lukijan tulee kuitenkin olla varuillaan, sillä nämä keskustelijat tuskin antavat ideologiansa vastaiselle tutkimustiedolle samaa arvoa kuin sille, joka puolestaan tukee ideologiaa.

Internet-keskustelujen perusteella haastatteluilta voitiin odottaa ainakin laajamittaista levy-yhtiöiden uhriaseman kieltämistä, jota perustellaan yhtiöiden omilla väärinkäytöksillä. Toisaalta vuorovaikutteisessa haastattelussa tilanne ja siihen liittyvät käytösnormit ovat aivan erilaisia kuin nettikeskusteluissa. Haastattelutilanteessa vastaajilta voi odottaa hieman hillitympiä ja perustellumpia kannanottoja aiheeseen, varsinkin jos heitä pyydetään erikseen pohtimaan asiaa eri näkökulmista.

6.2 Haastateltavat

Tutkimuksen ensimmäinen haastateltava "Aapo" oli 17-vuotias (vuonna 1994 syntynyt) miespuolinen lukion toisen vuositasen oppilas. Aapo edustaa ns. "puhdasta" Z-sukupolvea: hänellä ei ole vanhempia sisarusia. Y-sukupolveen kuuluvia sisarusia pidettiin tutkimuksessa iän ohella yhtenä sukupolvea määrittävänä tekijänä, sillä tutkijan oletuksen mukaan samassa perheyhteisössä kasvavat sisarukset voivat tuoda aiemman sukupolven käyttäytymismalleja nuorempien sisarustensa tietoon. Aapo oli oman kertomuksensa mukaan aloittanut sisällön laittoman lataamisen ollessaan ala-asteella LimeWire-ohjelmalla. Tämä tapahtui 2000-luvun puolivälin tienoilla. Aapon mukaan ohjelman käyttö oli tuolloin hänen kaveripiirissään yleistä. Haastateltava kertoi ladanneensa ohjelmalla yksittäisiä kappaleita. Viime aikoina Aapo on ladannut omien sanojensa mukaan "tosi vähän" musiikkia. Lataaminen on keskittynyt elokuvaan ja joihinkin normaalisti kalliiksi tuleviin ohjelmistoihin, esimerkiksi kuvankäsittelyyn. Tärkeänä tekijänä musiikin lataamisen vähenemisessä on ollut tilauspalvelu Spotify, jota haastateltava on käyttänyt. Aapo on myös ladannut televisiosarjojen jaksoja Internetistä, paljolti siksi, että sarjojen esitysajoissa on pitkiä viiveitä Yhdysvaltain ja Suomen välillä.

Toinen haastateltava "Beth" oli 16-vuotias (s. 1996) peruskoulun yhdeksäsluokkalainen. Hänellä on yksi vanhempi, 18-vuotias veli. Sekä haastateltava että hänen veljensä edustavat tämän tutkimuksen kriteerien mukaan Z-sukupolvea. Beth arvioi saaneensa ensikosketuksen laittomaan lataamiseen mahdollisesti vuosien 2006–2007 aikana. Hän toi esille veljensä roolin lataamiseen liitty-

vän tiedon lähteenä. Beth lataa tyypillisesti YouTubeessa esillä olevia tiedostoja esimerkiksi LataaYouTube-palvelun kautta. Hän kertoi ladanneensa aiemmin sellaisiakin kappaleita, joita ei juuri jaksanut kuunnella, mutta nykyään lataaminen on vähentynyt. Nykyään hän lataa viikossa ”muutaman kappaleen... jos sitäkään enää”, mutta saa kavereiltaan muita reittejä pitkin kuitenkin uutta kuunneltavaa. Beth myös ostaa levyjä. Spotifyä tai muita palveluita Beth ei kuitenkaan ollut käyttänyt.

Kolmas haastateltava ”Cissi” oli niin ikään vuonna 1996 syntynyt peruskoulun yhdeksäsluokkalainen. Haastattelun tekohetkellä hän oli kuitenkin Bethistä poiketen vielä 15-vuotias. Cissillä on kaksi vanhempaa sisarusta, 19-vuotias veli ja 26-vuotias sisarpuoli, jonka kanssa hän ei kuitenkaan ole ollut yhtä paljoa tekemisissä kuin veljensä. Cissi kertoi aloittaneensa lataamisen ”pari vuotta sitten varmaan”. Hän oppi lataamaan seurattuaan veljensä ja serkkujensa toimintaa. Lataajana Cissi on paljolti Bethin kaltainen: hänkin mainitsi lähteekseen LataaYouTubea, eikä ollut perehtynyt vertaisverkkoihin. Bethistä poiketen Cissi ei ollut vähentänyt lataamistaan viime aikoina, eikä nähnyt juuri kehityskaartaa lataamiskäyttäytymisessään. CD-levyjä hän ei juuri osta, mutta on saanut niitä muuten, esimerkiksi lahjoina. Internet-palveluista Cissi käyttää Spotifyä, mutta iTunesin kaltaisia nettikauppoja hän ei käytä.

Neljäs haastateltava ”David” oli Aapon tapaan 17-vuotias 1994 syntynyt lukion toisen vuositasen oppilas. Davidilla on kaksi vanhempaa, tämän tutkimuksen määritelmien mukaan Y-sukupolveen kuuluvaa veljeä (24 ja 22 vuotta), joten hänen asemansa Z-sukupolven edustajana on erilainen kuin aiemmin haastatelluilla. Davidia voi luonnehtia ”valistuneeksi” vertaisverkkopiraatiksi. Hänen ensikosketuksensa piratismiin oli Nintendon SNES-pelikonsolin emulaattorin ja siihen sopivien pelien lataaminen, arviolta vuonna 2007. On huomattava, että SNES-laitteena kuuluu ehdottomasti Y-sukupolvea yhdistäviin kokemuksiin tietotekniikka-alalla. David kertoo käyttävänsä Spotifyä, ja lataavansa lähinnä vain sellaisia musiikkikappaleita, jotka eivät ole Spotifyn kautta saatavilla. Lisäksi David lataa amerikkalaisia tv-sarjoja, mutta pelit hän yleensä ostaa laillisesti. Täten Davidin BitTorrent-liikenne nousee gigatavuihin kuukaudessa, vaikka tiedostomäärä onkin pieni. Jo mainittu Spotify on vähentänyt myös Davidin kohdalla laitonta musiikin lataamista.

Viides haastateltava ”Emilia” oli 16-vuotias vuonna 1996 syntynyt peruskoulun yhdeksäsluokkalainen. Hänellä on kaksi vanhempaa sisarusta, 20-vuotias sisko ja 23-vuotias veli, joten hän oli altistunut Y-sukupolven vaikutteille. Emilian tiedot piratismista ja esimerkiksi musiikkialan tulonjaosta vaikuttivat myös muita haastateltavia tyttöjä laajemmilta. Ensimmäiseksi piratismikokemukseen Emilia mainitsi LimeWiren, jolla hän latasi musiikkia 10–11-vuotiaana. Tarvittavat tiedot ja taidot hän oli hankkinut sisaruksiltaan. Nykyisellään Emilia ei lataa musiikkia kovinkaan paljoa, ja ostaa levyjä myös laillisesti. Musiikkikokoelmaansa hän tosin täydentää siskonsa koneelta, jolta löytyy epäile-

mättä myös laittomasti hankittua materiaalia. Emilia kokee myös käyttämänsä Spotifyn ilmaisversion hyödylliseksi, mutta suosii formaattina CD-levyjä. Emilia ei kertomansa mukaan juuri lataa sellaisia levyjä, joista tietää pitävänsä esimerkiksi artistin fanittamisen vuoksi, vaan hän hankkii sellaiset laillisesti.

Kuudes haastateltava "Fredrik" oli samaa yhdeksäsluokkalaisten ikäluokkaa kuin Beth, Cissi ja Emilia (16 vuotta, s. 1996). Hänellä ei ollut sisaruksia. Hän muisteli ladanneensa musiikkia ensimmäisen kerran laittomasti noin kymmenvuotiaana serkkunsa kanssa, mutta kovin tarkasti hän ei tilannetta muistanut. Nykyisellään Fredrik on kuitenkin lopettanut lataamisen, kertomansa mukaan hän ei ollut lataillut viimeiseen vuoteen mitään. Aiemmin hän oli vain satunnainen piraatti, jolle BitTorrent-liikenne ja Pirate Bay olivat kuitenkin tuttuja. Hän ei kuitenkaan juuri ladannut esimerkiksi tv-sarjoja tai elokuvia. Fredrik havaitsi jossain vaiheessa, että warettaminen (laiton lataaminen) ei ole hänen mielestään oikein, ja sen takia hän sen lopettikin. Hän kuitenkin piti mahdollisena, että lataisi vielä joskus tulevaisuudessa jossain tilanteessa. Nykyään Fredrik käyttää musiikkiin noin sata tai pari sataa euroa vuodessa. Lisäksi Spotify on käytössä ilmaisversiona. Fredrik arveli, että netistä ladataan laittomasti, koska "varmaan mieli tekkee niin kovasti" vaikka järjellä ajatellen toimintaa pidettäisiinkin moraalittomana.

Seitsemäs haastateltava "Geoff" puolestaan oli 15-vuotias (s. 1997) peruskoulun kahdeksäsluokkalainen, eli hieman aiempia haastateltavia nuorempi. Geoff on aiempia haastateltavia nuorempina selvästi Z-sukupolven edustaja. Vanhempia sisaruksia hänellä ei ollut, 13-vuotias pikkusisko kylläkin. Geoff sijoitti ensimmäisen piraattilataamisensa peruskoulun neljännen luokan tienoille, muttei muistanut käyttämästään lataamishjelmasta muuta kuin sen, että se oli muidenkin suosiossa. Tarvittavat tiedot hän oli saanut kavereiltaan. Geoffin vanhemmat olivat huomauttaneet lataamisen laittomuudesta, mutteivät ryhtyneet asian tiimoilta muihin toimenpiteisiin. Jo muiden kohdalla havaitun trendin mukaisesti myös Geoff oli siirtynyt musiikin lataamisesta tv-sarjoihin, vaikka niitäkin hän oli ostanut myös laillisesti. Geoff kertoi lataavansa etenkin silloin, kun tuotteita ei ole helposti saatavilla lähialueen kaupoissa. Hän oli myös käyttänyt Spotifyä, mutta lopettanut käytön ilmaisversion ehtojen tiukennuttua. Musiikkia Geoff oli hankkinut lähiaikoina fanittamiensa bändien CD-levyjen muodossa.

Kahdeksas haastateltava "Heimo" oli myös vuonna 1997 syntynyt kahdeksäsluokkalainen, 14-vuotiaana hän oli kuitenkin tutkimukseen osallistujista nuorin. Tämä näkyi selvästi haastattelutilanteessa, siltä Heimoa oli vaikeaa saada vastaamaan kysymyksiin yhtä lausetta pidemmin. Vaikka tietoa ei haastattelusta juuri saatu, oli Heimon mukanaolo juuri tämän vuoksi tärkeää tutkimuksen kannalta. Heimolla oli viisi sisarusta, jotka kaikki olivat häntä nuorempia. Ensimmäinen piratismikosketuksen haastateltava oli saanut muihin verrattuna myöhään, ehkä 11-vuotiaana. Heimon käyttämistä lataamisen tekniikoista ei

saatu selkoa kysyttäessä. Merkille pantavaa oli, ettei Heimo ollut koskaan käyttänyt rahaa musiikin hankkimiseen. Spotifyn ilmaisversiota hän oli kuitenkin käyttänyt.

6.3 Haastatteluiden eteneminen ja teemat

Kaikki haastattelut aloitettiin samaan tapaan: aluksi tiedusteltiin haastateltavan ikää ja kysyttiin vanhemmista sisaruksista. Haastateltavat saivat tämän jälkeen tehtäväkseen muistella, milloin ja miten he päätyivät lataamaan laittomasti ensimmäisen kerran. Pääasiassa nämä tapahtumat ajoittuivat 2000-luvun puoliväliin, ja kertomuksissa korostui sisarusten ja kaveripiirin esimerkki. Haastateluista myös paljastui, ettei lataamisesta käyty juuri keskusteluja vanhempien kanssa, vaikka vanhemmat asiasta yleensä tiesivätkin. Jos keskusteluja käytiin, ei se johtanut käytännössä mihinkään. Tämän jälkeen tiedusteltiin haastateltavan harjoittaman piratismiin volyyymia ja laatua ja sitä, oliko näissä tapahtunut ajan saatossa muutoksia.

Haastateltavia pyydettiin myös arvioimaan laittoman lataamisen tilaa kaveripiirissään. Vastausten mukaan se oli hyvin yleistä. Huomattavaa kuitenkin oli, että haastateltavat tunsivat myös sellaisia kavereita, jotka olivat selvästi laittontonta lataamista vastaan. Nämä olivat kuitenkin selkeästi pieni vähemmistö. Joissakin kaveripiireissä lataamisesta keskusteltiin hyväksyvässä sävyssä, joissakin lataaminen ei ollut puheenaihe.

Edellistä teemaa siltana käyttäen seuraavana teemana haastattelussa otettiin esille laittoman lataamisen eettisyys. Nuorilta kysyttiin, pitivätkö he piratismia moraalisesti oikeana vai vääränä. Vastauksia yhdisti se, että piratismista nähtiin ainakin joitakin vääriä piirteitä. Monet eivät tosin olleet aiemmin mietti-neet asiaa näin, joten nuoret joutuivat miettimään asiaa haastattelutilanteen aikana. Tässä yhteydessä vastauksien tulkinnessa tulee ottaa huomioon mahdollinen haastattelijan miellyttämiseen pyrkiminen, vaikka nuoria kehoitettiin vastaamaan kysymyksiin totuudenmukaisesti. Se, etteivät kaikki olleet pohtineet piratismiin moraalista oikeutusta, kertoo siitä, ettei piratismia pidetä aina-kaan kovin suurena vääryytenä. Joka tapauksessa vastaukset olivat tämän suhteen neutralisaatioteoreettisesti hedelmällisiä: piratismissa on jotain väärää, joten nuoret joutuvat neutralisoimaan tai vähintään rationalisoimaan toimintansa jotenkin. Esille nousseisiin tekniikoihin palataan myöhemmin.

Haastateltavilta kysyttiin, miten piratismiin tulisi suhtautua lainsäädännön ja oikeuden tasolla. Käytännössä tämä esitettiin usein kysymällä, tulisiko tiedostojen lataaminen sallia yksityiseen käyttötarkoitukseen. Ajatus sai osakseen kannatusta, mutta myös vastustusta: viisi haastateltavaa oli jossain määrin lataamisen laillistamisen kannalla, mutta vastaavasti ainakin yksi oli lataamisen

laillistamista vastaan. Piratismioikeudenkäyntien tuomioita pidettiin laajalti yli-
mitoitettuina verrattuna muiden rikosten tai rikkomusten seurauksiin. Viralli-
sen yhteiskunnan ja nuorison kokemusten ja näkemysten välillä oli siis syvä
kuilu. Teemaan liittyvä pääviesti oli, että yhteiskunnan tulisi suhtautua piratis-
miin selvästi lievemmin.

Haastattelujen teemoihin kuuluivat myös ajankohtaiset mediassa esillä ol-
leet kysymykset. Eräs näistä oli Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskuk-
sen toiminta epäiltyjen piraattien suhteen. TTVK ei ollut haastateltaville tuttu,
eivätkä nuoret olleet siten kuulleet epäillyille piraateille lähetetyistä kirjeistä.
Kun kuvio selitettiin heille, pitivät he TTVK:n toimintaa ymmärrettävänä. Tut-
kijan tuntuma on, etteivät kaikki haastateltavat ymmärtäneet esimerkiksi asiaan
liittyvän henkilötietojen luovuttamisen implikaatioita.

Oman teemansa muodostivat myös artistien toimeentuloon ja musiikki-
alan tulonjakoon ja yleiseen kannattavuuteen liittyvät keskustelut. Aivan kaik-
kien haastateltavien kanssa ei tätä teemaa käsitelty. Osalta haastateltavista pyy-
dettiin arviota artistin tai bändin saamasta osuudesta yhden levyn hinnasta.
Tehtävä oli vaikea, mutta jotkut arviot osuivat myös hyvin kohdalleen. Yleinen
kanta haastateltavien keskuudessa oli, että esimerkkinä mainittu yhden euron
osuus levyn hinnasta (noin 15 euroa) on liian pieni ja sitä tulisi pyrkiä kasvatta-
maan. Levy-yhtiöiden vahva asema oli monille myös jonkinlainen oikeutus lait-
tomalle lataamiselle (ks. Nuorten piratismineutralisaatiot -alaluku; uhrin kieltä-
minen), mutta piratismia ei varsinaisesti kuitenkaan nähty keinona ”sotia” levy-
yhtiöitä vastaan. Toisaalta lataamisen uskottiin myös heikentävän alan tuottoja
ja haittaavan täten artistien mahdollisuuksia tuottaa uutta sisältöä.

Näiden teemojen käsittelyn jälkeen haastateltavilta kysyttiin, oliko heillä
jotain omaa sanottavaa niistä piratismiin liittyvistä asioista, jotka eivät olleet
tulleet haastattelussa esille. Joissain tapauksissa tässä vaiheessa mainituista
asioista syntyi vielä lisäkeskustelua, joka selvensi vastaajan näkökulmaa. Haas-
tatteluiden tukena käytetyt muistiinpanot teemoista ja apukysymyksistä ovat
nähtävissä tutkielman liiteosiossa (LIITE 2).

6.4 Nuorten piratismineutralisaatiot

Seuraavassa käydään läpi haastatteluissa ilmenneitä neutralisaation tekniikoita
ja niiden käyttötilanteita. Osa näistä oli selvästi jälkikäteen kehiteltyjä selityksiä
eli rationalisaatioita, eikä neutralisaatioiden toimintaa edeltävästä soveltamis-
esta käytetyllä tutkimusmenetelmällä voidakaan tehdä kovin pitkälle meneviä
päätelmiä. Havaittuihin neutralisaatioihin sisältyi Sykesin ja Matzan (1957) esit-
tämien alkuperäisten tekniikoiden lisäksi myös joitakin aiemmin mainittuja
muiden tutkijoiden esittämiä tekniikoita. Yhteenvedo haastateltavien puheissa

esiintyneistä tekniikoista on koottu tämän alaluvun loppuun (taulukko 3). Yleisimmin esiintyneet tekniikat on korostettu taulukossa tummemmalla sävyllä.

Vastuun kieltäminen ei ollut tutkimusjoukossa kovin yleinen tekniikka. Tämä oli odotettavissa, sillä nuoret pystyvät hallitsemaan omaa Internetin käyttöään, jolloin he tekevät päätökset lataamisesta itsenäisesti. Vastuuta on tässä tilanteessa luonnollisesti vaikeaa kieltää. Joka tapauksessa haastatteluissa ilmeni ainakin yksi puheenvuoro, joka voidaan tulkita vastuun kieltämiseksi:

Cissi: Koska jos että ei se oo tavallaan kovin paljo niitte lataajien vika että se, että jos sä laitat sinne niin sehän on tavallaan sinähän sitä levität sitte, et se on tavallaan se et onhan kaikille pahalle tavallaan se alku et kestä se lähtee niin.

Puheenvuorossa on kyse vertailusta tavallisen lataajan ja laittoman tiedoston alkuperäisen lähteen välillä, ja samalla se täyttää myös vertailun kautta haetun oikeutuksen tunnusmerkit. Se, joka toimittaa tiedoston kaikkien saataville, on haastateltavan mukaan pääasiallisessa vastuussa lataamisen aiheuttamista haittoista. Puheenvuoro kuvaa samalla lataajat passiivisina reagoijina, jotka eivät laittoman tarjonnan puuttuessa pyrkisi hankkimaan ansiotonta etua. Toisaalta jos pääasiassa lataamisesta kiinnostuneita käyttäjiä ei olisi, ei laittomasti jaetun median määrä nousisi kovinkaan korkeaksi, eikä tuntevia haittojakaan olisi. Vastuun vierittäminen pelkästään tiedostojen alkuperäisille lähteille ei siis lopulta ole kovin realistista.

Myös *vahingon kieltäminen* oli harvoin käytetty tekniikka. Tämä oli selvästi yllättävämpi tulos: nuorten mukaan piratismilla on ainakin jonkin verran haitallisia vaikutuksia. Esimerkiksi Cissi ei ollut pohtinut asiaa aikaisemmin, mutta lyhyen pohtimisen jälkeen hänkin tuli siihen tulokseen, että piratismi luultavasti vaikuttaa talouteen haitallisesti. Etukäteen olisi voinut odottaa negatiivisten vaikutusten kiistämistä, sillä esimerkiksi Oberholzer-Geen ja Strumpfin (2007) tutkimus ja Sveitsin hallituksen selvitys (EJPD, 2011) on mainittu kotimaisissakin tiedotusvälineissä. Lisäksi piraattimyönteisillä tahoilla on paljon näkyvyyttä nuorten käyttämässä Internet-palveluissa.

Aineistosta löytyy kuitenkin esimerkki vahingon kieltämisestä. Tulee kuitenkin huomioida, että haastateltava puhui tässä yhteydessä omien tekemisensä vaikutuksista, eikä kiistänyt vaikutuksia yleisellä tasolla.

Tutkija: [...] ja se sitte on että varmaa on kuitenkin että se koetan aika pieneks se yksittäine yksittäine lataus [Fredrik: mm nii mm] vaikka nyt jos sitte katotaan se yhteensä yhteensä tää homma niin se voi ollaki aika iso iso tekijä sit tämmönen toimeentulolle [Fredrik: näinpä]. Siihen ei niinku **sä et koe niinku vastuuta sitte että on-**

Fredrik: Eh no en oikeestaan!

Tutkija: **sun takia joltaki jäi nyt saamatta jotai [Fredrik: nii]** se ei se ei todellaakaan oo läheine läheisenä tunnu samalla tavalla ku jos veis jotain konkreettista vai, niin?

Fredrik: Niin, juuri näin.

Uhrin kieltäminen sen sijaan oli hyvin yleistä, ja sitä oli luettavissa neljän haastateltavan puheista. Tyypillisesti tekniikkaa käytettiin haastattelijan johdatteluksi, kun haastateltavaa pyydettiin asettamaan vastakkain ”mediajätti” ja artisti. Aapon, Bethin ja Davidin puheenvuorot olivat tällaisia.

Tutkija: Eli siis sä, niinku toinen osapuoli on niinku siinä, sä aattelet että semmosta isoa media mediajättiä, niin sillekö saa aiheuttaa vahinkoa enemmän kuin artistille?

Aapo: No ehkä vähän niin ku et se ei ehkä näy niin paljoa siinä et se ei vaikuta niin paljon sen tulevaisuuteen ja vastaavaa

Tutkija: Joo että että vähän tällänen ajatus että että rikkaammalta saa jotain ottaa?

Aapo: No vähän se kuulostaa tämmöseltä kliseiseltä.

Aapo myönsi itsekin, että rikkaammalta ottamisen hyväksyminen on hieman kliseistä, mutta ainakin tunnetasolla hän vaikutti hyväksyvän asian. Hän rationalisoi asian sillä, että mediajätin tulevaisuus on oletettavasti joka tapauksessa kestäväällä pohjalla.

Tutkija: [...] onko tässä jos sä vertailet tämmöstä, toinen on vaikka tämmönen iso maailmantähti, joka on niinkun jota iso levy-yhtiö edustaa niin kumman levyn sää mieluummin lataat?

Beth: No mä varmaan lataisin niitä sen ison levy-yhtiön niin sitten mä varmaan ostaisin sen pienen koska mä luultavastiki sen verran kahtosin että, että ku ne kuitenkin saa ne iso levy-yhtiöstä niin paljon itelleen ku sitte se bändille.

Bethille esitettiin vertailutilanne pienen ja suuren artistin ja niitä vastaavien taustaorganisaatioiden välillä. Hän pyrki osoittamaan tukea kuvion pienemmille tekijöille, koska yksittäinen osto- tai latauspäätös vaikuttaa niihin enemmän. Isommilla toimijoilla ei vaikuta olevan hänen ajattelussaan samanlaista uhriasemaa kuin pienemmillä.

David sanoi myös asian suoraan. Hänkin epäili näkemyksensä järkiperaisyyttä, mutta kertoi, ettei esimerkiksi Sony saa sympatiaa piraattien vääräksien kohteena asemansa vuoksi:

Tutkija: Joo tuota, ee jos niinku pistetään sitte sitte vastakkain jos sää aattelet niinku lataamisen kannalta kannalta niinku kaks tuota artistia, toista edustaa tai toinen on niinku ison levy-yhtiön tallissa ja toinen on ihan niinku suurin piirtein omillaan toimii tai sitte oikein pienen indie-levy-yhtiön niin, niin tuota niin käsitteleksää näitä niinku jotenkin eri tavalla lataamisen kannalta että lataak niinku aatteleksää että ei oo oikein ladata tuolta pieneltä vai onko-

David: Periaatteessa kyllä että, en tiää onko siinä järkeä mutta kyllä myönnä että mul-
la on kyllä päässä semmonen ajatus että joku **Sony että se on niin rikas että eeh se ei
oo niiltä pois hirveesti.**

Vain yksi haastateltava, Geoff, käytti tekniikkaa suhteellisen oma-aloitteisesti ilman johdattelua. Yksilöiden näkökulmasta suuretkaan summat eivät merkitse mitään, jos kärsivän osapuolen asema on huomattavan vahva:

Geoff: Se varmaan tuntuu naurettavilta kansalaisilta ku, sanotaan nyt vaikka Nokian pomo nii sanoo että meillä menee huonosti, et me ei saada rahaa, nii ku sekin tienaa monta miljoonaa vuodessa [Tutkija: joo] verrattuna sitte johonki joka tienaa muutama kymmenen tuhatta vuodessa niin [Tutkija: joo] **ei se paljoo sen kukkaroa kolku-
ta jos se parikymmentätuhatta menettää vuodessa, ei ees sitä varmaan, piratismi-
takia.**

Muut Sykesin ja Matzan esittämät neutralisaation tekniikat, tuomitsijoiden tuomitseminen ja vetoaminen korkeampiin lojaliteetteihin eivät esiintyneet selkeästi aineistossa. Sen sijaan vastauksissa voitiin nähdä monia muiden tutkijoiden esittämiä tekniikoita. *Väite normaaliudesta* oli koko tutkimusjoukon yleisimmin käytetty neutralisaatio: sitä käyttivät kaikki muut paitsi David ja Heimo. Fredrik esitti asian epäsuorasti ja haastattelijan johdattelemana, mutta kuitenkin niin, että tekniikka oli tunnistettavissa puheenvuorosta. Muut sanoivat suoraan tai miltei suoraan, että piratismi on niin yleistä, ettei sitä mielletä laittomaksi tai paheksuttavaksi toiminnaksi.

Aapo: Joo, elikkä tota nuorison mielestä just tässä lataamisessa tunneta olevan mitään väärää sinänsä koska tota kyllähän jossain elokuvissa, elokuviean alussa näytetään sitä että lataaminen on väärin ja lataaminen laitonta, mutta kuitenkin niinku nuoriso käsittää sen silleen että kun se on helppoa, se on helposti saatavilla ja siitä hyvin harvoin jää yksityinen kiinni sinänsä. Itse en tunne ketään joka ois jäänyt siitä kiinni, sitä niinku, **se on niinku helppo tapa saada jotain josta muuten joutus mak-
samaan, semmosta vaan niinku jota ei tunne olevan laitonta.**

Aapo yhdisti lataamisen helppouden sen normaaliuteen. Koska lataaminen on helppoa ja riskitöntä, ei se tunnu kovin väärältä eikä laittomalta. Emilia ja Fredrik olivat samoilla linjoilla:

Tutkija: [...] Joo, sitten mennään vielä vähän niinku tähän niin nykymallissa niinku se on piraatit on niinkun rikollisia, niin tuntuuko yhtään yhtään siltä että tekee rikosta?

Emilia: Ei.

Tutkija: Joo, ja mik miks sää miksi se ei tunnu siltä? Onko siinä-

Emilia: **Se on niin yleistä ja ei sitä osaa ajatella että se ois mitenkään laitonta.**

Tutkija: [...] No mennänpäs mennänpäs vähä joo tuohon vielä siihe lataamis lataamistilanteeseen siinä niin, niin tuntuuko siinä kun lataa laittomasti netistä jotain niin, tuntuuko siinä että tekee jotain rikosta, onko tunteeko ittesä niinku-

Fredrik: No ei sinällään siinä ei siinä mitään tunne [Tutkija: joo] siinä tilanteessa että se ois rikollista.

Tutkija: Joo, ja sää uskot että muutkaan ei semmosta tunne varmaankaan?

Fredrik: Ee joo **en usko että tuntevat.**

Bethin puheessa korostuivat sosiaaliset normit. Kun muut toimivat niin usein jollain tietyllä tavalla, ei asiaa kannata paljon itse pohtia, sillä se on todettu normaaliksi. Tämä siitä huolimatta, että Bethin itsensä mukaan lataamisessa vai-kutti olevan jotain moraalisia ongelmia.

Tutkija: Joo, eli siis jos aatellaan tätä vielä niinku moraalisesti, niin sää jotakin näät siinä että siinä on jotain jotain väärää, vääriä elementtejä tässä lataamisessa ja jakamisessa? Onko näin siis, vai että vai onko niin että se ois niinku se on niinku ok koska kaikki tekee sitä tai tällai?

Beth: No ei se nyt ihan ok:kaan oo, mutta mutta **emmä sitten viiti siitä enempää välittää siitä ku kaikki muut tekee** mutta kyllä mä oon aina aatellu ettei tarttis niin paljoo ladata.

Cissi ei ollut ottanut uutisia piratismista kovinkaan vakavasti, tai omien sanojensa mukaan "tosissaan", eikä pitänyt lataamista mitenkään erikoisena asiana. Vastauksesta kuvastui myös välinpitämättömyys piratismiin mahdollisia haittoja kohtaan.

Tutkija: Joo mutta jos sää aattelet sillä tavalla vaikka niinku kokonaisuutena tätä ilmiötä joka on sitte on aika tuntuva varmasti, niin mitä se sun mielestä pitäis olla, että pitäskö tuota saada ladata, jos sää aattelet että se kuitenkin tuntuu sitte siellä loppujen lopuks siellä tekijöillä.

Cissi: No siis **eemmää sitä lataamista pahana juttuna** piä silleen että totta kai se on sinänsä mä sen tajuan että siitä on ollu uutisissa ja kaikkee että lataaminen on väärää mutta emmää siis oo sitä sillee tosissaa ottanu tai mitenkään että, **että ei se niinku niin ihmeellistä että kyllä se jos, kyllä mun mielestä lataamine**, kyl mä ainaki sitte lataan jos se on mahollista tai se jos on tarvetta ladata niin kyl mä sitte silleen että... nii.

Geoff meni niin pitkälle, että suorastaan oikeutti piratismiin sen perusteella, ettei sitä pystytä estämään. Hän ei pohtinut asiaa sen kannalta, miten asioiden pitäisi olla, vaan pysyttäytyi tiukasti reaali maailman tilanteessa. Tutkijan tuntu-

ma tilanteesta oli, että tällä tavalla vastaamalla haastateltava pyrki välttelemään asiaan liittyvää moraalista puolta. Monien muiden tapaan myös Geoff oli sitä mieltä, ettei piratismi ole varsinainen ”oikea” rikos eivätkä piraatit varsinaisia rikollisia.

Tutkija: Jees, kyllä, joo sitten sää jotain vähän sanoit että jotain niinku omatunnon päälle siinä saatto olla [Geoff: joo] niinniin miten sää sanoisit että koetko sää toimivas nyt oikein kuitenkin vai väärin?

Geoff: No, omasta mielestäni **se ei oo väärin se piratismi, koska sitä ei voi estää**, varmaan tulevaisuudessakaan mitenkään sitä, [Tutkija: joo] koska jo kehittyä tietoturvat kehittyä sitte samalla kehittyä ne jotka jakaa niitä, tai niitte tai niiden taidot siinä tietokoneella et- [Tutkija: Joo et se on semmone-] **pystyy kiertämään koko aja, ja ku niin moni kummiski lataa sitä ja niin moni on sinänsä rikollinen että, emmä itteeni tunne mitenkään rikolliseksi sen takia.**

[...]

Geoff: [...] **kyllä se itestäki tuntee että ei ihan täysin oikeen ladata niitä biisejä, mutta hyväksyttävää se on, koska se on kummiski niin yleistä.**

Oikeutus vertailusta esiintyi kolmen haastateltavan puheissa. Laitonta lataamista verrattiin muun muassa fyysisten esineiden varastamiseen, eikä sitä pidetty yhtä vakavana asiana. Kuten Aapo kertoi:

Aapo: Joo että niinkun vaikka tulee ladattua jotain niin ihminen ei tunne itteään rikolliseksi. Et siitä niinku ei niin isoa omantunnon tuskaa mahdollisesti kuitenkaan tulekaan, niinku esimerkiksi jostain muusta rikoksesta, vaikka niinku ihan kiinteän esineen varastamisesta.

Tutkija: Joo ja mikshän sää aattelet että että se, se tuota on tuota näin? [Aapo: No koska s-] Onko se jotenkin kiintee niinku siis... jatka vaan tuota ajatusta.

Aapo: Siis se tuntuu vähän siltä että se kiinteän tavaran, esineen viet vaikka elokuvan jostain kaupasta, niin siinä on suurempi kiinnijäämisen riski ja se oikeesti tuntuu että mä oon tämän nyt vieny, ja tuntuu että olen rikollinen, oon tehny väärin. Mutta sitten jos sulla on tota se pysyy sulla se kappale, mutta jos sulla on latat elokuvan netistä, katot sen, joko päät sen siellä voi jähän tiedostoihin tai sitten voit esimerkiksi poistaa sen, ja sit se niinku on siinä pois.

Toinen asetelma, jossa tekniikkaa käytettiin, oli omien lataamistapojen vertaaminen aktiivisempiin piraatteihin. Cissi ei pitänyt omaa toimintaansa yhtä moitittavana kuin ”tehokäyttäjien”. Hän myönsi puheenvuoronsa alussa, ettei lataaminen ole moraalisesti kestävä, mutta sen jälkeen hän haki oikeutusta siitä, ettei lataa usein verrattuna muihin.

Tutkija: Joo, no jos mietitään tätä tätä vielä tätä mallia tähän että miten tähän lataamiseen, sä oot sitä mieltä että se jotenkin ois hyvä sitä vähentää kuitenkin vai?

Cissi: No siis kyllähän se silleen oikein ois silleen et sitä vähennettäis että kyl mää nyt, siis emmä osaa selittää mut kyl mää sillai ymmärrän miksi tää niinku kielletään ja se on laitonta ja tälleen et on sitä hyvä vähentää mutta sitte ajattelee ittesi kannalta **niin emmää piä itteeni mikää iha suuri semmonen mikä lataa aina et mää vaan se pari kappaletta jos on hyvä että emmä oo niinku että koko ajan tai joka päivä on joku lataus käynnissä ja joku tällanen näin, emmää sitä sitte että.**

Kolmas esimerkki vertailusta haetusta oikeutuksesta oli Davidin käyttämä vertailu uusien vastajulkaistujen ja vanhojen, heikosti saatavilla olevien sisältöjen välillä. David esitti samalla, että sisällön vanhetessa sitä koskevien tekijänoikeuksien tulisi raueta nykyistä nopeammin.

David: Mulla oli jotain mielessä mutta mä en oo varma saanko mää sitä oikeen päähän... No juu eh vaikka tästä niinku vanhasta mediasta juuriki että öö jotain just se mistä aluks puhuin se jotkut emulaattorit, vanhojen konsoleitten emulaattorit, ja että mmm että **sitä ei voi minusta ainakaan tai että se on vielä vähemmän väärin kun vaikka semmosen uuden tuotteen warettaminen** jota nyt saa kaupasta että, tulee mieleen nää sehän on viiden viidenkymmenen vuoden se joku joku raja minkä jälkeen joku esimerkiksi-

Tutkija: Niin siis tarkoitat että niinkun tekijänoikeus vanhenee?

David: Niin, niin no se ei tietysti vielä mitään konsoleita niinku hivo mutta kuitenkin **kuitenki si jos sitä pidetään yhtä vääränä kuin uusien pelien warettaminen niin se on väärin.**

Kuten yllä olevista esimerkeistä havaitaan, oikeutus vertailusta on monikäyttöinen tekniikka. Kaikki kolme lainausta edustavat erityyppisiä vertailuja, mutta niitä yhdistää oman toiminnan asettaminen vääremmäksi koettua toimintamallia vastaan. Cissin ja Davidin käyttämissä yhteyksissä vertailuneutralisaatio voidaan yhdistää myös vahingon kieltämiseen ("lataamiseni on sellaista, ettei se aiheuta käytännössä vahinkoa"). He eivät kuitenkaan kieltäneet yleisellä tasolla piratismiin aiheuttamaa vahinkoa, vaan pikemminkin myönsivät vahingot.

Aapon puheenvuorosta huomioitavaa on varastetun fyysisen esineen rooli toiminnan vääryyden muistuttajana. Laittomasti hankitut tiedostot kiintolevyllä eivät saa aikaan samanlaista tunnereaktiota. Aapo korosti myös kiinnijäämisen riskiä, mikä viestittää seurausten vaikuttavan siihen, mitä pidetään oikeana toimintana. Piratismi johtaa harvoin mihinkään seuraamuksiin, kun taas varastamisen seuraukset ovat paljon paremmin tiedossa. Kun varastamista ja laitonta lataamista vertaillaan Ajzenin (1991) suunnitellun käyttäytymisen teorian näkökulmasta etenkin tarkastellen yksilön vaikutusmahdollisuuksia (havaittua help-

poutta), on mainittujen seikkojen perusteella ilmeistä, miksi laitton lataaminen on näistä laajemmalle levinnyt rikollisuuden muoto.

Lykkäystä esiintyi ainakin kahdessa haastattelussa. Bethin ja Cissin reaktiot kysymykseen lataamisen moraalisuudesta viittasivat joko haluun kiertää aihepiiriä koskevat tiedustelut, tai sitten he eivät olleet koskaan kyseenalaistaneet lataamisen oikeutusta. Varsinaisesta *eettisen ongelman kiellosta* ei kuitenkaan ole kysymys, sillä ongelman olemassaoloa ei kiisteta. Beth kertoi vain, ettei ollut ajatellut asiaa.

Tutkija: Nii... joo... tuota tuota sitten, sitten tuota semmoseen että miten sä oot aatellu tämän toimintas moraalista puolta, ook sää ajatellu sitä?

Beth: En, mä oon aatellu vaan että mä saan hyvää musiikkia ja saan kuunnella sitä niin paljon ku haluan.

Haastateltavaa ei kuitenkaan päästetty näin helpolla. Jatkona kysymykselle häntä pyydettiin pohtimaan asiaa, eikä hän tällöin ainakaan kiistänyt lataamiseen liittyviä ongelmia, vaan pikemminkin myönsi, että sellaisia on. Cissi taas oli ”ehkä joskus silleen aatellu” tekemisiensä hyväksyttävyyttä:

Tutkija: Joo, selvä selvä... niin sitten ooksää koskaa tuota mieltyny tätä että onko toimiksää niinku moraalisesti oikein? [Cissi: No siis-] Tämmöstä ajatusta?

Cissi: Ehkä joskus silleen aatellu vaan että niinku silleet et onkse, emmää oikeen tiiä, emmä sit sillee niinku tosissaan oo ajatellu että että aina kun mä lataan niin en mä heti ala aattelemaan semmosia että niinku että ei se niinku se artisti ei tykkää ku se ei saa rahaa tai jotain silleen että, että emmää oo silleen ajatellu oikein että emmä tiiä.

Tämä viittaisi siihen, että Cissin mukaan laittomassa lataamisessa on aina ollut jotain arveluttavaa, mutta asia on helppo sivuuttaa. Kuten Cissi mainitsee, on laitton lataaminen sen verran pieni ja helposti toteutettava rikkomus, ettei sitä tarvitse juuri pohtia. Tämän vuoksi asian moraalinen puoli on jäänyt ehkä hie-
man epäselväksi.

Heimon käyttämä *tilanteen saneleman välttämättömyyden* neutralisaatio oli sikäli mielenkiintoinen, että se poikkesi ja erottui selvästi muun tutkimusjoukon käyttämistä tekniikoista. Samalla se oli tutkimuksen muutoin nihkeästi tietoa antaneen viimeisen haastattelun tärkeintä antia. Vaikka Heimon selitys kuulostaakin paljolti haastattelutilanteessa keksityltä, voidaan sen taustalta kuitenkin löytää oma logiikkansa.

Tutkija: Joo sitte miks sää sitte kuitenkin kuitenkin niin, mikä saa sut sitte lataamaan jos sä tiedät että siinä on jotain väärää.

Heimo: No en minä tiiä, **ei saa muuten mistään musiikkia.**

Heimo ei ollut käyttänyt koskaan rahaa musiikin hankkimiseen, mutta arveli että tulevaisuudessa saattaisi käyttää, jos saisi lisää rahaa käyttöönsä. Nettikauppojen, kuten iTunesin olemassaolosta muistutettaessa Heimo kertoi, ettei niiden käyttö ollut oikeastaan koskaan tullut hänen mieleensä. Heimo oli suhteellisen lyhyen netinkäyttöhistoriansa aikana kehittänyt yhden selvästi hallitsevan käyttäytymismallin musiikin hankkimiseen: laittoman lataamisen. Vaikka esimerkiksi Spotify ja YouTuben musiikkivideot tarjoavat mahdollisuuksia musiikin kuunteluun, vaikutti taustalla olevan kuitenkin vahva tarve ”omistaa” kappaleet, jolloin laitton lataaminen oli todellakin ainoa ilmainen keino hankkia musiikkia.

TAULUKKO 3 Haastateltujen käyttämät neutralisaation tekniikat

Neutralisaatio	Aapo	Beth	Cissi	David	Emilia	Fredrik	Geoff	Heimo
Vastuun kieltäminen			•					
Vahingon kieltäminen						•		
Uhrin kieltäminen	•	•		•			•	
Väite normaaliudesta	•	•	•		•	•	•	
Oikeutus vertailusta	•		•	•				
Lykkäys		•	•					
Tilanteen sanelema välttämät.								•

6.5 Haastatteluaineiston tyypittelyä

Seuraavassa aineistosta nousseita havaintoja jaotellaan erilaisten tyyppien alaisuuteen. Jo tutkimuksen neljä ensimmäistä haastattelua tarjosivat kaksi suhteellisen selvärajaista piraattityyppiä. Myöhemmin erottui vielä kolmas, lähinnä vähäisen Internet-maksamishalukkuuden ja perinteisten formaattien suosimisen määrittämä tyyppi. Tyyppien kuvaukset on esitetty tiivistetyssä muodossa tämän alaluvun lopussa (taulukko 4). Samalla parhaiten tyyppiä edustavien vastaajien nimet on lihavoitu.

Haastatellut 17-vuotiaat lukiolaispojat Aapo ja David olivat kummatkin piratismia suhteellisen paljon pohtineita ja tietoteknisesti taitavia vertaisverkko-piraatteja. Heidän lataamisensa keskittyi pitkälti sellaisiin mediasisältöihin, joiden laillinen saatavuus ei aina ole helppoa. Lataamiseen saattoi liittyä myös fa-

nittamiseen perustuvia omia periaatteellisia rajoituksia, esimerkiksi tietyn yhtiön tuotteita ei koskaan ladattu laittomasti, koska niistä pidettiin niin paljon. Spotifyn ja muiden ilmaisupalveluiden aikakaudella tällaiset piraatit eivät yleensä lataa tavallista kulutusmusiikkiaan laittomasti, joten he eivät ole oikeastaan musiikkipiraatteja. Tätä lataajatyyppeä voisi paremmin kutsua esimerkiksi ”valistuneeksi” vertaisverkkopiraatiksi (taulukkoesityksen *Tyyppi A*).

Vastaavasti hieman nuoremmat yläkouluikäiset tytöt Beth ja Cissi eivät olleet varsinaisia vertaisverkkopiraatteja, eivätkä käytännössä tunteneet esimerkiksi Pirate Bayn sisältöä tai toimintaperiaatetta. He eivät siis osoittaneet kovin suurta asiantuntemusta lataamiseen liittyen. Bethin ja Cissin edustama piraattityyppi on kuitenkin poijista poiketen juuri musiikkipiraatti (*Tyyppi B*), joka ei juuri välitä lataamansa musiikin lähteistä. Tärkeintä on mahdollisuus musiikin kuluttamiseen. Tyyppiä määrittävät Beth ja Cissi myös käyttivät haastattelutilanteissa huomattavan useita neutralisaation tekniikoita verrattuna muihin haastateltaviin.

Kaksi haastateltavaa oli jossain määrin lopettanut lataamisen. Fredrik kertoi tullessaan siihen lopputulokseen, että lataaminen on väärin, eikä ollut ladannut viimeisen vuoden aikana. Emilia puolestaan täydensi musiikkikirjastoaan isosiskonsa lataamista kokoelmista, eikä hän enää käytännössä ladannut oma-toimisesti. Kummatkin käyttivät rahaa musiikkiin, ja ainakin Emilian lataamiseen tai lataamattomuuteen vaikutti artistien fanittaminen. Yleisesti arvioituna Fredrikin ja Emilian vastaukset olivat lähellä Aapon ja Davidin valistuneempaa piraattia, mutta erosivat kuitenkin siitä aktiivisen lataamisen puuttumisen suhteen. Emilia oli toisaalta myös erityisesti musiikkipiraatti Bethin ja Cissin tapaan, eikä ollut kiinnostunut muun median lataamisesta.

Geoffin laitton lataaminen noudatti valistuneen piraatin tyyppiä: piratismi ei keskittynyt pääasiassa musiikkiin, vaan heikomman saatavuuden tv-sarjoihin. Muiden vastauksista tuttu kehityskaari musiikista muihin sisältöihin oli havaittavissa. Lataamiset olivat myös johtaneet laillisiin hankintoihin. Geoffin vastausten myötä vahvistui ja kiteytyi myös kolmas erillinen vastaajatyyppe: perinteisiä musiikki- ja viihdeformaatteja ja lähialueen kauppoja suosivat kuluttajat (*Tyyppi C*). Näitä yhdistää se, että kun tai jos sisältöjä hankitaan, ne pyritään hankkimaan fyysisinä kappaleina perinteisistä kivijalkaliikkeistä tai marketeista. Tällaisia puheenvuoroja käyttivät Geoffin lisäksi Beth, Emilia ja Heimo. Nettimaksamisen välttely yhdistyi selvemmin musiikkipiraatin kuin valistuneen piraatin tyyppiin, joten taulukkoesityksessä näiden toisiaan lähellä olevien tyyppien yhteyttä on korostettu samalla värikoodilla.

Mukana oli yksi selkeä ”outlier”, Heimo. Hänen lyhyet ja kysymyksen nopeasti ohittavat vastauksensa saattoivat johtua kysytyjen kysymysten ja käsiteltyjen teemojen liiallisesta vaikeudesta. Heimo voidaan kuitenkin sijoittaa Bethin ja Cissin edustamaan musiikkipiraattityyppiin, vaikka hän ei vastaustensa perusteella välittänyt lataamiseen liittyvistä epäkohdista niin paljoa kuin tytöt.

Vaikkei Heimo koskaan ollut ostanut musiikkia, olivat hänen asenteensa musiikin hankintatapojen suhteen hyvin perinteisiä: lähialueen kauppojen tarjonta oli käytännössä ainoa merkittävä asia. Heimo edusti siis lopulta selkeimmin juuri edellä mainittua kolmatta tyyppiä.

Muutenkin tutkimuksen nuoremmat haastateltavat eivät juurikaan olleet ajatelleet Internetin laillista tarjontaa mahdollisuutena hankkia mediaa. Ilmiön syyt eivät täysin avautuneet tutkijalle, mutta yksi mahdollinen selitys ovat ennakoluulot ja vähäiset kokemukset Internet-maksamisesta. Esimerkiksi nuoreen ikään usein liittyvä maksukorttien puute saattaa heikentää motivaatiota Internetin lailliseen tarjontaan tutustumiseen.

TAULUKKO 4 Vastaajatyypit

Tyyppi	Kuvaus	Haastateltavat
Tyyppi A "Valistunut vertais- verkkopiraatti"	Lataavat pääosin muita sisältöjä kuin musiikkia – siirtyneet muihin sisältöihin Käyttävät rahaa sisältöihin Hyvät tietotekniset taidot Arvostus tekijöitä kohtaan ehkäisee piratismia	Aapo David Geoff Fredrik Emilia
Tyyppi B "Musiikkipiraatti"	Lataaminen keskittyy musiikkiin, muita sisältöjä ladataan huomattavan vähän Vähäiset tiedot vertaisverkoista Neutralisaation tekniikoiden laajamittainen käyttö	Beth Cissi Emilia Heimo
Tyyppi C "Nettimaksamista välttelevä"	Eivät halua käyttää rahaa verkkokaupoissa Viihdesisällöt hankitaan lähialueen liikkeistä perinteisissä formaateissa Eivät ajattele piratismiin haittoja	Beth Emilia Geoff Heimo

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastattelujen perusteella saatiin selvä vastaus kysymykseen siitä, tuntevatko Z-sukupolven edustajat toimivansa moraalisesti oikein. Vallitseva mielipide tutkimusjoukossa oli, että laittomassa lataamisessa on jotain selvästi väärää, ja monet vastaajista olivat lopettaneet tai ainakin vähentäneet lataamistaan. Se, että lataaminen on väärin, on neutralisaatioteoreettisen viitekehyksen kannalta tärkeää: mikäli toiminta katsottaisiin moraalisesti oikeaksi, ei neutralisaatioita pitäisi esiintyä. Nyt piratismia kuitenkin pidettiin vääränä toimintamallina, ja erilaisten neutralisaation tekniikoiden käyttö oli myös selvästi havaittavissa. Z-sukupolvi siis jakaa pääosin samanlaisen piratismiin liittyvän moraalikäsitteen vanhempien sukupolvien kanssa. Tämä ei ole sinänsä yllättävää, sillä ovathan Z-sukupolven jäsenet vanhempien sukupolvien edustajien kasvattamia.

Väite normaaliudesta oli kaikkein yleisimmin käytetty tekniikka. Sen argumentti on sikäli hyvin perusteltu, että piratismi on todellakin hyvin yleistä (nuorten arvioissa poikkeuksetta yli puolet ikäluokasta) ja ainakin siten normaalia toimintaa nuorten ja vanhempienkin keskuudessa. Yleinen ja normaali eivät kuitenkaan ole synonyymeja: piratismi ei ole siinä mielessä tavallista, että se katsottaisiin moraalisesti täysin ongelmattomaksi asiaksi. Piratismi oli kuitenkin arkipäiväistynyt nuorten ja heidän perheidensä keskuudessa siten, ettei siitä juurikaan keskusteltu vakavasti. Jos keskusteluja käytiin, vaikutti niiden motivaationa olevan lähinnä mahdollinen rangaistus, ei toiminnan moraalinen kestättömyys.

Normaaliuteen vaikutti ainakin yhden haastateltavan mukaan se, että laitton lataaminen on niin helppoa ja vaivatonta, eikä siitä jää käsinkosketeltavia todisteita. Vaikuttaa siltä, että lataajat tuntevat olevansa netissä nimettömiä ja turvassa, eikä lataustilanne rinnastu heidän mielissään lainkaan varastamiseen. Kyse voi olla jonkinlaisesta intuitiosta, jonka mukaan kopioiminen ei voi haitata ketään, koska kukaan ei menetä mitään. Kuitenkin nuoret myönsivät, että järkevästi ajatellen piratismista voi olla selvää haittaa.

Tutkimuksessa ilmeni myös kaksi muuta tekniikkaa, joita käytettiin niin usein tai tunnusomaisilla tavoilla, että myös niitä on syytä tarkastella. Nämä tekniikat olivat uhrin kieltäminen ja oikeutus vertailusta. Uhrin kieltämisen yleisyys selittyy pitkälti haastatteluiden kululla: mikäli haastateltavat eivät itse nostaneet aihetta esille, tutkija asetti viihdeteollisuuden eri toimijoiden ja kuluttajien etuja vastakkain, ja tiedusteli haastateltavilta kantaa asiaan. Tällaisessa tilanteessa haastateltavat vähättelivät usein suurten yritysten uhriasemaa ja asettuivat odotusten mukaisesti skenaarion heikomman osapuolen kannalle. Oikeutus vertailusta ilmeni sekä piratismiin vertaamisena konkreettiseen varastamiseen että vertailuna johonkin toisenlaiseen piratismiin. Haastateltava saattoi neutralisoida omaa piratismiaan vetoamalla sen pieneen volyyymiin – toiset lataavat paljon enemmän. Toinen tapa oli vedota harjoitetun piratismiin laatuun: vanhojen ja laillisesti vaikeasti saatavien sisältöjen lataamista pidettiin moraalisesti kestävämpänä kuin uusien ja helposti saatavien.

Tuomitsijoiden tuomitsemisen ja korkeampiin lojaliteetteihin vetoamisen puuttuminen käytetyiden tekniikoiden joukosta oli jonkinasteinen yllätys, sillä ne (etenkin korkeampiin lojaliteetteihin vetoaminen) ovat aiemmissa tutkimuksissa yhdistyneet selvästi piratismiin (Ingram & Hinduja, 2008; Siponen, Vance & Willison, 2010). Myös vastuun ja vahingon kieltämisen harvinaisuus oli tämän tutkimuksen tutkimusjoukon erityispiirre. Vahingon kieltämisen harvinaisuus saattaa kertoa siitä, että Z-sukupolvi tiedostaa piratismiin aiheuttamat ongelmat. Mediassa tasaisin väliajoin esiintyvät arviot piratismiin haittavaikutuksista ovat saattaneet vaikuttaa nuorten näkemyksiin toivotulla tavalla. Tätä tukee se, että joissain kyselytutkimuksissa nuorten asenteiden piratismia kohtaan on todettu muuttuneen kriittisemmiksi (Kulttuuriuutiset.net, 2011).

Koska neutralisaatioita käytettiin lopulta paljolti samaan tapaan kuin aiemmissa tutkimuksissa (ks. taulukko 1; taulukko 3), eivät tämän tutkimuksen mielenkiinnon kohteena olleet Z-sukupolven erityispiirteet vaikuta tuovan neutralisaatioteoriaa soveltavaan tutkimustapaan merkittäviä ongelmia. Eri neutralisaation tekniikoiden esiintymistiheyttä tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan voida luotettavasti vertailla aiemmin mainittuihin tutkimuksiin, sillä eri tutkimusten tiedonkeruumenetelmät eivät ole yhtäläisiä. Samasta syystä tutkimusten erilaiset havainnot tekniikoiden esiintymisestä eivät ole ristiriidassa keskenään. Haastattelijan kysymykset ohjailevat usein haastateltavia kehittämään neutralisaatioita: esimerkiksi jos eri tahoja esitetään vastakkain, vastakkainasettelun vahvemman osapuolen uhriaseman kieltämistä esiintyy usein.

Tutkimuksen perusteella yhtä ”tyypillistä” piraattia ei voida sanoa olevan olemassa. Ilmiö on niin yleinen, että sitä on vaikea tiivistää: alkukyselyssä yli neljä viidestä vastaajasta kertoi joskus ladanneensa laittomasti, ja lähes kaksi kolmesta oli kyselyhetkelläkin aktiivisia piraatteja. Kyseessä oli kohtalaisen edustava otos peruskouluikäisistä ja hieman vanhemmista nuorista, eikä tällais-

ta joukkoa yhdistäviä tekijöitä ole helppoa nimetä – niitä ei välttämättä ole lainkaan.

Haastatteluissa tunnistettiin kaksi eri piraattityyppiä, jotka erosivat piratismiin pääasiallisten kohteiden, piratismiin liittyvän teknisen osaamisen ja kenties myös piratismiin liittyvän moraalisen pohdinnan suhteen. Lisäksi vastauksista erotettiin vielä kolmas tyyppi maksamiseen liittyvien asenteiden perusteella. Ensimmäisen tyyppin ”valistunut” piraatti lataa pääasiassa muita sisältöjä kuin musiikkia. Tällainen piraatti on voinut aloittaa lataamisen musiikista, mutta on sittemmin siirtynyt muihin sisältöihin. Samalla tämän tyyppin piraatit ovat saavuttaneet huomattavasti lataamiseen liittyvää teknistä osaamista, ja pystyvät helposti kiertämään esimerkiksi operaattorien asettamat estot piraattisivuille. Toisen tyyppin muodostivat puhtaat musiikkipiraatit, jotka eivät olleet juuri kiinnostuneet muista sisällöistä, kuten elokuvista ja peleistä. Heidän piratismitietonsa ja -taitonsa eivät olleet samalla tasolla kuin ensimmäisellä tyyppillä, eivätkä he olleet pohtineet piratismiin eettisyyttä kovin perusteellisesti.

Haastateltavien kommentteista oli luettavissa myös kehityskaari tyyppistä toiseen. Valistunut piraatti oli voinut aloittaa lataamisen musiikista, mutta jossain vaiheessa hän oli vähentänyt sitä, ja siirtynyt muihin sisältöihin. Myös lataamisen väliaikainen lopettaminen oli mahdollista. Syynä tähän saatettiin kertoa, että lataamisessa on jotain väärää. Muut sisällöt puolestaan saattoivat olla kalliita tietokoneohjelmia tai tuoreita, vielä Suomessa esittämättömiä televisiosarjakasjoja – näitä yhdisti jonkinlainen saatavuuden este. Tämä viittaisi siihen, että laitonta lataamista harjoitettiin laillisen tarjonnan puutteen vuoksi. Sen sijaan piratismiin taustalla ei vaikuttanut olevan kovin painavia ideologisia syitä. Kukaan ei ollut varsinaisesti ”sotajalalla” viihdeteollisuutta vastaan, eikä laitton lataamisen tarkoituksena ollut liiketoiminnan vahingoittaminen. Poliittiselle piraattiaatteelle tärkeä vapaa tiedonjakelu ei juuri korostunut nuorten puheissa. Esimerkiksi Piraattipuoluetta ei tunnettu kovin hyvin, eikä se saanut erityistä kannatusta nuorilta. Tekijänoikeus puolestaan nähtiin sinänsä tärkeänä, mutta sen kohtuullista rajoittamista toivottiin.

Valistuneiden piraattien näkökulmasta musiikin laillinen saatavuus vaikuttaa jo olevan sillä tasolla, ettei laittomaan tarjontaan tarvitse turvautua. Voidaan olettaa, että nämä piraatit tulevat vähentämään myös muiden sisältöjen lataamista, kunhan näiden alojen palvelut kehittyvät vastaavasti. Tämä kehitys on muun muassa Netflixin laajentumisen myötä jo hyvässä vauhdissa. Musiikkipiraatteja laillinen tarjonta ei näytä tavoittavan: musiikki on yhä joko liian kallista, tai sen tarjontaa ei yksinkertaisesti tunneta tarpeeksi hyvin. Osa vastaajista ei ollut kuullut esimerkiksi iTunes-musiikkikaupasta. Tarjonnan selvittäminen kuluttajille on ensimmäinen ehto palveluiden menestykselle, ja siinä vaikuttaisi olevan yhä parantamisen varaa. Joka tapauksessa nuorten tietoisuus palveluista tulee nousemaan itsestään ajan myötä. Ei ole kuitenkaan takeita sii-

tä, että pelkkä tieto palveluista saisi musiikkipiratismiin tottuneet nuoret käyttämään niitä.

Kolmesta piraattityypistä valistuneet ovat niitä, joihin musiikkialan on ollut helpompi vaikuttaa omalla toiminnallaan. Usean vuoden odottelun jälkeen tapahtuneet toivotut muutokset, kuten edullisten tilauspalveluiden tulo markkinoille ja DRM- ja kopiosuojaustekniikoista luopuminen ovat saaneet osan tällaisista piraateista palaamaan maksaviksi asiakkaiksi. Toisen tyyppin musiikkipiraattien ja kolmannen tyyppin nettimaksamista välttelevien muodostama kompleksiksi on kuitenkin se ryhmä, joka tulee aiheuttamaan alalle ongelmia jatkossakin. Huomattavaa näihin tyyppeihin kuuluneiden vastaajien kohdalla oli se, etteivät piratismiin mahdolliset vaikutukset tai musiikkialan tulevaisuus lopulta kiinnostaneet heitä kovin syvällisesti. Tunnusomaista myös oli, että jos musiikkiin ylipäättään käytettiin rahaa, niin hankinnat tehtiin fyysisesti lähellä olevista kaupoista. Tämä saattoi johtua vähäisestä nettimaksamiseen liittyvästä kokemuspohjasta ja siitä seuraavasta yleisestä varovaisuudesta. Nämäkin ovat asioita, joiden voidaan olettaa muuttuvan kokemuksen lisääntyessä. Tulevaisuudesta tiedusteltaessa nuoret arvelivat vähentävänsä laitonta lataamista hieman, jos saisivat lisää rahaa käyttöönsä, mutta piratismi ei tulisi loppumaan maksukyvyn parantuessa.

Tämän tutkimuksen havaintojen perusteella piratismi tulee olemaan luovan alan riesana aina pitkälle tulevaisuuteen asti. Piratismiin loppua ei ole näkyvissä, vaikka erityisesti musiikkipiratismiin suhteen voidaan nähdä merkkejä siitä, että pahin alkaa olla takana päin. Osa entisistä musiikkipiraateista on saatu vakuutettua uusilla ja toimivilla musiikkisisältöpalveluilla. Voiton tekeminen uuden sukupolven palveluilla voi kuitenkin olla merkittävä tulevaisuuden haaste. Palveluiden jatkuva kehittäminen näyttää kuitenkin olevan ainoa kestävä keino taistelussa piratismia vastaan. Samat lainalaisuudet koskevat myös televisio- ja elokuva-alaa. Monet piraatit ovat siirtyneet lataamaan juuri näitä sisältöjä, ja tähän kehitykseen alan on pyrittävä vastaamaan.

7.1 Rajoitukset

Tutkielmalla on omat rajoituksensa. Osa niistä liittyy tutkimusjoukkoon. Koska haastattelut olivat vapaaehtoisia, valikoitui niihin oletettavasti lähinnä sellaisia nuoria, joiden oli keskimääräistä helpompi puhua suhteestaan piratismiin. Valikoituneen tutkimusjoukon ei voida missään tapauksessa katsoa edustavan koko Z-sukupolvea kovinkaan kattavasti. Koska tutkielma oli menetelmiltään kvalitatiivinen eli laadullinen, ei sen tavoitteena varsinaisesti ollutkaan saadun tiedon yleistämiskelpoisuus. Yleistettävän tiedon saavuttamiseksi tulisikin soveltaa kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä.

Tutkielman tiedonkeruumenetelmiin liittyy omat rajoituksensa. Haastattelututkimuksissa haastateltavilla on usein tarve miellyttää haastattelijaa vastamalla tavalla, jonka he ajattelevat olevan haastattelijan mielestä ”oikea”. Lisäksi jo pelkkä tieto tulevasta haastattelusta voi saada haastateltavan pohtimaan aihetta uudesta näkökulmasta, jolloin hänen kantansa asiaan voi muuttua. Tutkija ei voinut arvioida haastatteluun valmistautumisen vaikutusta nuorten näkemuksiin. Tämän vaikutuksen poissulkemiseksi voitaisiin turvautua yksinkertaisesti nuorten tarkkailuun tavanomaisissa lataamiseen tai ostamiseen liittyvissä valintatilanteissa ja keskusteluissa piratismista. Tästä seuraisi kuitenkin monia laillisia ja tutkimuseettisiä kysymyksiä, sillä tällainen seuranta loukkaisi useissa tilanteissa tutkittavien yksityisyyttä. Etnografisten eli osallistuvaan havainnointiin perustuvien menetelmien soveltuvuus aihepiiriin tutkimiseen on myös rajoitettu: vaikka piratismiin liittyy usein yhteisöllisiä ilmiöitä, on se toisaalta niin yksityistä toimintaa, ettei sitä välttämättä voida seurata riittävällä tarkkuudella. Esimerkiksi aktiivisen piraattiyhteisön toimintaan osallistumisella ei saada juuri tietoa satunnaisten lataajien piratismista.

7.2 Jatkotutkimusaiheet

Tämän tutkielman havainnoista ja edellä selostetuista eroista tutkimusten välillä nousee myös mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Jos sukupolvien välisiä eroja piratismiin suhteen halutaan tutkia, tulisi Y- ja Z-sukupolven nuorten piratismineutralisaatioita vertailla standardoidusti mieluiten kvantitatiivisin menetelmin, jotta tulokset olisivat yleistämiskelpoisia. Sukupolviin liittyvät erot tulisi pyrkiä erottamaan ikään liittyvistä eroista – jos neutralisaatiot ovat sukupolvelle tyypillisiä, eroavat Z-sukupolven neutralisaatiot niistä, joita Y-sukupolvi käytti vastaavassa iässä.

Tässä tutkimuksessa tunnistettiin kaksi piraattityyppiä, jotka erosivat toisistaan kaikkein selkeimmin ladattavien tiedostojen tyyppin perusteella. Lisäksi tyyppit erosivat muun muassa siinä, miten paljon piratismiin oikeutusta oli pohdittu. Myös neutralisaatioiden käytössä oli pieniä eroja. Näitä havaintoja tulisi tarkastella uudestaan tilastollisesti, jotta voitaisiin varmistua esimerkiksi siitä, onko pelkkään musiikkiin kohdistuva laitton lataaminen yhteydessä vähäiseen kiinnostukseen piratismiin haittavaikutuksista. Piraattityyppien olemassaoloa, suhteellista yleisyyttä ja ominaisuuksia tulisi siis tutkia kvantitatiivisesti, ennen kuin niiden pohjalta voidaan ryhtyä tehokkaisiin toimiin piratismiin ehkäisemiseksi.

Koska sukupolvien määrittely on yleensä hyvin suurpiirteistä, voidaan lopulta esittää myös kysymys siitä, ovatko haastatellut nuoret kirjallisuudessa kuvatun Z-sukupolven edustajia, vai kuuluvatko he sittenkin myöhäiseen Y-suku-

polveen. Tämä selviää vertaamalla nyt haastatellun ikäluokan nuoria vanhemman Y-sukupolven lisäksi myös vuosituhannen vaihteen jälkeen syntyneisiin nuorempiin ikäluokkiin, jotka määritellään myöhäisimmissäkin sukupolvirajanvedoissa Z-sukupolveen.

8 YHTEENVETO

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin 2010-luvun nuorten harjoittamaa musiikkipiratismia soveltamalla Gresham Sykesin ja David Matzan (1957) neutralisaatioteoriaa. Tutkitut 1990-luvun puolivälin tienoilla syntyneet nuoret kuuluvat Straussin ja Howen (1991) tunnetuksi tekemällä käsitteistöllä niin kutsuttuun Z-sukupolveen. Z-sukupolvi on kasvanut yhteiskunnassa, jossa digitaalisten viihdesisältöjen saatavuus on aina ollut helppoa – tällä on varmasti ollut omat vaikutuksensa ikäluokan asenteiden ja arvojen kehitykseen. Tämän suhteen Z-sukupolvi eroaa esimerkiksi sitä edeltäneestä Y-sukupolvesta, jolla tarkoitetaan pääosin 1980-luvulla syntyneitä tämän päivän nuoria aikuisia.

Tutkielman keskiössä oli kysymys siitä, pitävätkö tämän päivän nuoret musiikki- tai muuta Internet-piratismia moraalisesti kestäväenä toimintamallina. Tutkielman erityisen kiinnostuksen kohteita olivat neutralisaatioteorian käsitteistöön kuuluvat neutralisaation tekniikat ja niiden käyttö musiikkipiratismiin yhteydessä. Neutralisaation tekniikoilla tarkoitetaan sellaisia mentaalisia tekniikoita, joilla toimija pyrkii oikeuttamaan moraalisesti ongelmallista toimintaansa ja esittämään sen hyväksyttävänä (Sykes & Matza, 1957). Vastaavasti yleisesti hyväksyttävän toiminnan tapauksessa tällaisten tekniikoiden käytölle ei ole tarvetta, eikä sitä tulisi siten esiintyä. Nuorten näkemyksiä piratismiin moraalista ulottuvuuksista voidaan siis arvioida käytettyjen neutralisaation tekniikoiden perusteella.

Kirjallisuuskatsauksessa selvitettiin musiikkipiratismiin vaikuttavia ja sitä ennustavia tekijöitä ja piratismiin taloudellisia vaikutuksia. Piratismiin vaikuttavia tekijöitä on tutkittu paljon Ajzenin (1991) suunnitellun käyttäytymisen teorian (Theory of Planned Behavior, TPB) näkökulmasta. TPB:tä mukaillen musiikkipiratismiaikeisiin vaikuttavat ainakin yksilön asenne (eli hyväksynnän taso) piratismia kohtaan, moraalinen velvollisuudentunto, aiempi toiminta piratismiin liittyen ja piratismiin havaittu helppous (ts. vaikutusmahdollisuudet tilanteeseen). Varsinainen toteutunut toiminta riippuu puolestaan aikeista. (Al-Rafee & Cronan, 2006; Cronan & Al-Rafee, 2008.) Piratismiin vaikuttavat lisäksi

ainakin demografiset, taloudelliset, riskien käsittelyyn ja tekijänoikeuskulttuuriin liittyvät tekijät (Fetscherin, 2009; Coyle ym., 2009). Lisäksi oma roolinsa voi olla niin sanotulla eettisellä idealismilla (Lysonski & Durvasula, 2008) ja jopa uskonnollisilla tekijöillä (Al-Rafee & Rouibah, 2010). Piratismiin taloudellisista vaikutuksista on olemassa monenlaisia tutkimustuloksia, mutta enemmistö tutkimuksista asettuu sille kannalle, että piratismi aiheuttaa jonkinlaisia tappioita (Tschmuck, 2010). Joissain tilanteissa piratismi voi kuitenkin jopa edistää musiikin myyntiä (Hammond, 2012).

Tutkielman empiirinen osuus toteutettiin haastattelemalla kahdeksaa 14–17-vuotiasta nykyään aktiivista tai entistä musiikkipiraattia. Haastatellut nuoret tunnustivat piratismiin liittyvät eettiset ja taloudelliset ongelmat, mutta vetosivat usein piratismiin yleisyyteen. Tämä väite normaaliudesta olikin useimmin haastatteluaineistossa esiintynyt neutralisaation tekniikka. Muita tunnusomaisia tekniikoita olivat *uhrin kieltäminen* ja *oikeutus vertailusta*. Z-sukupolvi näytti siis käyttävän yleisesti neutralisaation tekniikoita, mutta tekniikat eivät esiintyneet aivan samassa muodossa kuin aiemmissä tutkimuksissa on raportoitu. Tämä saattoi johtua myös siitä, että haastattelun kysymykset johdattelivat vastaajia tietynlaisten neutralisaatioiden käyttöön.

Aineiston analyysivaiheessa haastateltavien vastausten perusteella muodostettiin kolme erillistä vastaajatyyppeä. Ensimmäistä tyyppiä voidaan kuvaila ”valistuneiksi” piraateiksi, jotka lataavat lähinnä sellaisia sisältöjä, joita eivät pysty laillisesti hankkimaan. Tämän tyyppin piraatit olivat pääosin siirtyneet musiikin lataamisesta muihin sisältöihin, kuten televisiosarjoihin, koska musiikin saatavuus on Spotifyn ja muiden edullisten palveluiden ilmaantumisen myötä parantunut. Toista tyyppiä edustivat musiikkipiraatit, jotka eivät olleet juuri kiinnostuneita muista sisällöistä. Tämä ryhmä ei ollut tietoteknisesti niin taitava kuin ensimmäinen, eikä tuntenut esimerkiksi vertaisverkkoihin liittyvää tekniikkaa yhtä hyvin. Kolmatta tyyppiä määritteli haluttomuus maksaa Internetissä ja lähialueen kauppojen ja liikkeiden tarjonnan suosiminen musiikkia ostettaessa. Tähän yhdistyi usein välinpitämättömyys piratismiin vaikutuksista. Huomattavaa oli myös tätä tyyppiä edustaneiden vastaajien vähäinen tietämys Internetin laillisista viihde- ja musiikkipalveluista.

Toisen ja kolmannen tyyppien piraattien tavoittamisessa riittää haasteita. Toisaalta tyyppien välillä on nähtävissä kehityskaari: musiikkipiraatit voivat siirtyä muihin sisältöihin ja lopulta tyystin lopettaa lataamisen, kun he löytävät heille sopivat palvelut. Iän ja kokemuksen karttuminen edesauttaa tätä kehitystä; haastatelluilla nuorilla lienee tulevaisuudessa myös enemmän rahaa käytettävissään. Piratismiin loppua ei kuitenkaan ole näkyvässä, vaikka erityisesti musiikkipiratismiin suhteen on havaittavissa joitakin vähenemisen merkkejä. Palveluiden jatkuva kehittäminen on toistaiseksi ainoa kestävä ratkaisu piratismiin hillitsemiseksi, joten se on jatkossakin koko viihdeteollisuuden elinehto.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että Sykesin ja Matzan (1957) neutralisaatioteoria soveltuu yhä musiikkipiratismiin tutkimukseen, vaikka Z-sukupolvi saattaakin käyttää neutralisaatioita hieman aiemmista sukupolvista poikkeavalla tavalla. Neutralisaation tekniikoiden käytön erot tunnistettujen piraattityyppien keskuudessa jäivät tutkimuksessa hieman epäselviksi. Z-sukupolvea ja sen eri piraattityyppejä tulisikin tutkia myös tilastollisesti, jotta voitaisiin muodostaa luotettava kuva niiden neutralisaatioihin liittyvistä tunnuspiirteistä. Tämän perusteella voitaisiin pohtia konkreettisemmin, millä keinoin Z-sukupolven nuoret tavoitetaan parhaiten. Kokonaisen uuden kuluttajasukupolven luottamusta ei ole missään tapauksessa varaa menettää harkitsemattomilla piratismiin vastaisilla toimilla, joita 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä nähtiin.

LÄHTEET

- Agnew, R. (1994). The Techniques of Neutralization and Violence. *Criminology*, 32(4), 555–580.
- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(1), 179–211.
- Al-Rafee, S., & Cronan, T. P. (2006). Digital Piracy: Factors that Influence Attitude Toward Behavior. *Journal of Business Ethics*, 63(3), 237–259.
- Al-Rafee, S., & Rouibah, K. (2010). The fight against digital piracy: An experiment. *Telematics and Informatics*, 27(3), 283–292.
- Andersen, B., & Frenz, M. (2007). The Impact of Music Downloads and P2P File Sharing on the Purchase of Music: A Study for Industry Canada. Working paper, University of London.
- Bhattacharjee, S., Gopal, R. D., & Sanders, G. L. (2003). Digital Music and Online Sharing: Software Piracy 2.0? *Communications of the ACM*, 46(7), 107–111.
- Chiang, E. P., & Assane, D. (2008). Music piracy among students on the university campus: Do males and females react differently? *The Journal of Socio-Economics*, 37, 1371–1380.
- Chiou, J.-S., Huang, C.-y., & Lee, H.-h. (2005). The Antecedents of Music Piracy Attitudes and Intentions. *Journal of Business Ethics*, 57(2), 161–174.
- Cohn, D. Y., & Vaccaro, V. L. (2006). A Study of Neutralization Theory's Application to Global Consumer Ethics: P2P File-trading of Musical Intellectual Property on the Internet [Abstrakti]. *Internet Marketing and Advertising*, 3(1), 68–88.
- Coyle, J. R., Gould, S. J., Gupta, P., & Gupta, R. (2009). "To buy or to pirate": The matrix of music consumers' acquisition-mode decision-making. *Journal of Business Research*, 62, 1031–1037.
- Cromwell, P., & Thurman, Q. (2003). The Devil Made Me Do It: Use of Neutralizations by Shoplifters [Abstrakti]. *Deviant Behavior*, 24(6), 535–550.
- Cronan, T. P., & Al-Rafee, S. (2008). Factors that Influence the Intention to Pirate Software and Media. *Journal of Business Ethics*, 78(4), 527–545.
- d'Astous, A., Colbert, F., & Montpetit D. (2005). Music Piracy on the Web – How Effective Are Anti-Piracy Arguments? Evidence From the Theory of Planned Behaviour. *Journal of Consumer Policy*, 28, 289–310.
- EJPD. (2011). Bericht des Bundesrates zur unerlaubten Werknutzung über das Internet in Erfüllung des Postulates 10.3263 Savary. Eidgenössisches Justiz- und Polizeidepartement [Sveitsin liittovaltio oikeus- ja poliisiministeriö], 30.11.2011. Haettu 18.2.2012 osoitteesta

<http://www.ejpd.admin.ch/content/dam/data/pressemitteilung/2011/2011-11-30/ber-br-d.pdf>

- Eskola, J., & Suoranta, J. (2000). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fetscherin, M. (2009). Importance of Cultural and Risk Aspects in Music Piracy: A Cross-National Comparison among University Students. *Journal of Electronic Commerce Research*, 10(1), 42–55.
- Gartside, J., Heales, J., & Xu, D. (2006). Is Music Piracy Normal? Behavioral Effects of Social and Technological Barriers. *Proceedings of the 27th International Conference on Information Systems (ICIS), Paper 3*.
- Gopal, R. D., Sanders, G. L., Bhattacharjee, S., Agrawal, M., & Wagner, S. C. (2004). A Behavioral Model of Digital Music Piracy. *Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce*, 14(2), 89–105.
- Hammond, R. G. (2012). Profit Leak? Pre-Release File Sharing and the the Music Industry. Working paper. Haettu 17.11.2012 osoitteesta http://www4.ncsu.edu/~rghammon/Hammond_File_Sharing_Leak.pdf
- Harris, L. C., & Dumas, A. (2009). Online consumer misbehaviour: an application of neutralization theory. *Marketing Theory*, 9(4), 379–402.
- Hazani, M. (1991). The universal applicability of the theory of neutralization: German youth coming to terms with the Holocaust. *Crime, Law and Social Change*, 15, 135–149.
- Hietanen, H., Huttunen, A., & Kokkinen, H. (2007). HIIT P2P Survey Data 2007. Haettu 6.5.2010 osoitteesta <http://inhiit.blogspot.com/2007/09/vertaisverk-kodatajulki.html>
- Higgins, G. E. (2006). Gender Differences in Software Piracy: The Mediating Roles of Self-Control Theory and Social Learning Theory. *Journal of Economic Crime Management*, 4(1), 1–30.
- Higgins, G. E., Wolfe, S. E., & Marcum, C. D. (2008). Music Piracy and Neutralization: A Preliminary Trajectory Analysis from Short-Term Longitudinal Data. *International Journal of Cyber Criminology*, 2(2), 324–336.
- Hindelang, M. J. (1970). The Commitment of Delinquents to Their Misdeeds: Do Delinquents Drift? *Social Problems*, 17(4), 502–509.
- Hinduja, S. (2007). Neutralization theory and online software piracy: An empirical analysis. *Ethics and Information Technology*, 9(3), 187–204.
- Hirsjärvi, S., & Hurme H. (2001). *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Huang, C.-Y. (2005). File Sharing as a Form of Music Consumption. *International Journal of Electronic Commerce*, 9(4), 37–55.
- IFPI. (2011). Digital Music Report 2011. International Federation of the Phonographic Industry. Haettu 4.11.2011 osoitteesta <http://www.ifpi.org/content/library/DMR2011.pdf>

- Ingram, J., & Hinduja, S. (2008). Neutralizing Music Piracy: An Empirical Examination [Abstrakti]. *Deviant Behavior*, 29(4), 334–366.
- Laitinen, A., & Aromaa, K. (2005). *Rikollisuus ja kriminologia*. Tampere: Vastapaino.
- Levickaitė, R. (2010). Generations X, Y, Z: How Social Networks Form the Concept of the World Without Borders (The Case of Lithuania). *Limes*, 3(2), 170–183.
- Liebowitz, S. J. (2006). File Sharing: Creative Destruction or just Plain Destruction? *The Journal of Law and Economics*, 49(1), 1–28.
- Liebowitz, S. J. (2007). How Reliable is the Oberholzer-Gee and Strumpf paper on File Sharing? Working Paper, University of Texas at Dallas.
- Liebowitz, S. J. (2011). The Metric is the Message: How much of the Decline in Sound Recording Sales is due to File-Sharing? Working Paper, University of Texas at Dallas.
- Lysonski, S., & Durvasula, S. (2008). Digital piracy of MP3s: consumer and ethical predispositions. *Journal of Consumer Marketing*, 25(3), 167–178.
- Järvinen, P., & Järvinen, A. (2004) *Tutkimustyön metodeista*. Tampere: Opinpajan kirja.
- Kemppinen, J. (2006). *Digitaaliongelman Kirjoitus oikeudesta ja ympäristöstä*. Acta Universitatis Lappeenrantaensis 242.
- Kulttuuriuutiset.net. (2010, 25. toukokuuta). Nettipiratismin tappiot Suomessa 355 miljoonaa euroa vuodessa. Haettu 16.12.2011 osoitteesta <http://www.kulttuuri.net/index.php?mid=324&a=viewItem&itemid=209>
- Kulttuuriuutiset.net. (2011, 23. heinäkuuta). Tutkimus: Nuoret entistä kielteisempiä piratismia kohtaan. Haettu 16.12.2011 osoitteesta <http://www.kulttuuri.net/index.php?mid=324&a=viewItem&itemid=225>
- Maruna, S., & Copes, H. (2005). What Have We Learned from Five Decades of Neutralization Research? *Crime and Justice*, 32, 221–320.
- Matza, D. (1964). *Delinquency and Drift*. New York: Wiley.
- Minor, W. (1981). Techniques of neutralization: a reconceptualization and empirical examination. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 18(2), 295–318.
- Molnar, K. K., Kletke, M. G., & Chongwatpol, J. (2008). Ethics vs. IT Ethics: Do Undergraduate Students Perceive a Difference? *Journal of Business Ethics*, 83(4), 657–671.
- Moore, R., & McMullan, E. C. (2009). Neutralizations and Rationalizations of Digital Piracy: A Qualitative Analysis of University Students. *International Journal of Cyber Criminology*, 3(1), 441–451.
- Morris, R. G., & Higgins, G. E. (2009). Neutralizing Potential and Self-Reported Digital Piracy: A Multitheoretical Exploration Among College Undergraduates. *Criminal Justice Review*, 34(2), 173–195.

- Mäkinen, E. (2012, 16. helmikuuta). Chisu tulee kalliiksi piraateille. *Helsingin Sanomat*, C 1.
- Oberholzer-Gee, F., & Strumpf, K. (2007). The Effect of File Sharing on Record Sales: An Empirical Analysis. *Journal of Political Economy*, 115(1), 1–42.
- Oberholzer-Gee, F., & Strumpf, K. (2010). File-Sharing and Copyright. Working paper (12. tammikuuta 2010).
- Peitz, M., & Waelbroeck, P. (2006). Why the music industry may gain from free downloading — The role of sampling. *International Journal of Industrial Organization*, 24(5), 907–913.
- Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 28.9.2012 osoitteesta <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>
- Silverthorne, S. (2004). Music Downloads: Pirates — or Customers? *Harvard Business School Working Knowledge*, 21.6.2004. Haettu 22.10.2011 osoitteesta <http://hbswk.hbs.edu/item/4206.html>
- Siponen, M., & Vartiainen, T. (2004). Unauthorized copying of software and levels of moral development: a literature analysis and its implications for research and practice. *Information Systems Journal*, 14, 387–407.
- Siponen, M., Vance, A., & Willison, R. (2010). New Insights for an Old Problem: Explaining Software Piracy through Neutralization Theory. *Proceedings of the 43rd Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS)*, Koloa, Kauai, Hawaii, 5-8 Jan.
- Strauss, W., & Howe, N. (1991). *Generations: The History of America's Future, 1584–2069*. New York: William Morrow.
- Sykes, G., & Matza, D. (1957). Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency. *American Sociological Review*, 22, 664–670.
- Tschmuck, P. (2010). The Economics of Music File Sharing – A Literature Overview. Mimeo, Wien: Institute of Culture Management and Culture Sciences, University of Music and Performing Arts.
- Ulsperger, J. M., Hodges, S. H., & Paul, J. (2010). Pirates on the Plank: Neutralization Theory and the Criminal Downloading of Music Among Generation Y in the Era of Late Modernity. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*, 17(1), 124–151.
- Williams, K. C., & Page, R. A. (2011). Marketing to the Generations. *Journal of Behavioral Studies in Business*, 3, 1–17.
- Willison, R., & Siponen, M. (2008). Software Piracy: Original Insights from a Criminological Perspective. *Proceedings of the 41th Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS)*, Waikoloa, Big Island, Hawaii, Jan 7-10.
- Zentner, A. (2006). Measuring the Effect of Music Downloads on Music Purchases. *Journal of Law and Economics*, 49(1), 63–90.

LIITE 1 OPPILAILLE JAETTU KYSELYLOMAKE

Janne Riekkinen

janne.p.h.riekkinen@student.jyu.fi

KYSELY

1. Oletko ladannut tai jakanut seuraavia tekijänoikeuksien alaisia sisältöjä luvatta Internetissä?

	Kyllä	En
Musiikkia		
Elokuvia, tv-sarjoja, muita videoteoksia		
Pelejä, tietokoneohjelmistoja		

Vastaa seuraavaan kysymykseen, jos vastasit edellisessä kysymyksessä myöntävästi jonkin kohtaan.

2. Jatkatko nykyäänkin sisältöjen laitonta lataamista/jakamista? Alleviivaa oikea vaihtoehto.

Kyllä / En

3. Olisitko kiinnostunut osallistumaan nuorten musiikkipiratismia käsittelevään anonyymiin haastattelututkimukseen? Haastattelu kestää korkeintaan yhden tunnin. Huom! Jätä yhteystietosi vain, jos olet joskus harjoittanut musiikin laitonta lataamista tai jakelua.

Jos haluat olla mukana, kirjoita alle sähköpostiosoitteesi ja puhelinnumerosi.

Sähköposti:

Puhelin:

LIITE 2 TEEMOJA JA APUKYSYMYKSIÄ HAASTATTELUIHIN

Taustatiedot haastateltavasta

Ikä, onko vanhempia sisaruksia (sukupolvimäärityksen tueksi, sisaruksilta opittuja Y-sukup. malleja)

"Muistatko milloin latsit laittomasti ensimmäisen kerran? Kuvaile tilannetta.

Opittu kaveripiiristä / internetin keskustelupalstoilta / itse kehitetty toimintamalli / jotain muuta?"

Tietävätkö vanhemmat? Onko keskusteltu kotona?

Toiminnan volyyymi/laatu?

"Mitä ja miten paljon lataat/jaat?" Erityisesti musiikkiin keskittyen. Kuunteleeko kaiken vai lataako varastoon pölyttymään?

Oliko ennen aktiivisempi, onko vähentänyt? Mitä latsi/lataa? Mistä? piraatebay, muut vast.? direct connect?

Laillisten palvelujen käyttö? Maksaako mistään, käyttääkö ilmaispalveluja? Ilmaispalvelut vähentäneet?

Maksukyky: "Aiotko olla piraatti myös 'isona', vaikka sinulla olisikin varaa ostaa?" Miksi?

"Millainen käsitys kaveripiirin piratismista? Miten laajaa/yleistä? Miksi ladataan tai ei ladata? Lisääntynyt/vähentynyt? Miksi luulisit näin?"

Liittyykö lataamiseesi jakaminen, vai vain itseä varten? Entä kaveripiirissä? Piratismiin sosiaalinen puoli.

Millainen käsitys piratismista kaveripiirin ulkopuolella?

Oletko osallistunut lanitapahtumiin? Jakanut niissä tiedostoja?

"Koetko toimivasi oikein?"

"Oletko koskaan aiemmin ajatellut tätä kysymystä?"

"Tunnetko syyllisyyttä missään tilanteessa? Jos tunnet, niin missä?"

"Oletko samaa mieltä: lataaminen on oikein, koska

EI VAHINKOA (denial of injury)

PAHA LEVY-YHTIÖ (denial of victim)

"Pitäisikö kaikkien toimia kuin sinä?"

"Mitä ajattelet niistä, jotka ostavat? Tyhmiä vai moraalisia? Miksi näin?"
(rehellisten kunnioitus/ihailu)

"Koetko, että lataaminen on "hyväksyttävää (mutta väärin)" vai "oikein"? !!!! (m
of the ledger, just by comparison)

"Oletko kuullut piratismioikeusjutuista? Mitä ajattelet niistä?" (Korvaukset korkean profiilin jutuissa tyypillisesti satojentuhansien luokkaa)

"Koetko/koitko sellaisen realistisena uhkana omalla kohdallasi?" Vaikuttaako se toiminnan jatkamiseen?

TTVK:n yksityinen valvonta/uhkailu -strategia? (Vaatimukset tuhansien eurojen luokkaa pienissä tapauksissa, 1,2e/kappale + 600e)

"Miten kulttuurisällöillä pitäisi tehdä liiketoimintaa, jos lataaminen sallittaisiin?"

"Onko 'taiteilija' (muusikko, pelintekijä, ...) kunnan ammatti, jossa pitää saada vastinetta työlleen?"

Tarvitaanko tekijänoikeutta ylipäätään?

"Piraattipuolue? Oletko kuullut, mitä ajattelet?"

Pitäisikö tiedon olla vapaata internetissä?